

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015

Oulu

MAAKUNNALLISESTI JA VALTAKUNNALLISESTI (RKY 2009) ARVOKKAAT ALUEET SEKÄ NIIDEN SISÄLTÄMÄT KOHTEET

JAKKU

Maalismaa

Alamaalismaa
Hakala
Kangastalo
Keskitalo (Alaraasakka) ja Koskela (Juusola)
Kurrola
Maalismaan koulu
Puistola
Salo
Väinölä

maakunnallisesti arvokas

paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas

Rajala

Ala-Rajala
Yli-Rajala

maakunnallisesti arvokas

maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas

KARJALA

Pyramidikattoiset kesänavetat - Hirvelä (RKY 2009)

Hirvelä

valtakunnallisesti arvokas

maakunnallisesti arvokas

Siuruan törmä

Kaivola
Välitalo
Ylisiurua

maakunnallisesti arvokas

paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas

Yli-lin kirkonseutu

Havula
Niemelä
Yli-lin kirkko
Yli-lin kirkkotarha ja hautausmaa

maakunnallisesti arvokas

paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas

Yli-lin kunnantalon törmä

Alasiuruan navetta ja aitta
Jaakkola
Pietarila
Turva
Törmä
Yli-lin kunnantalo ja terveystalo

maakunnallisesti arvokas

paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
paikallisesti arvokas

TANNILA

Pyramidikattoiset kesänavetat - Haapaniemi (RKY 2009)

valtakunnallisesti arvokas

MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET, JOTKA EIVÄT SISÄLLY ALUEISIIN

JAKKU

Havula
Isokangas
Niskala ja Juhola
Pikkujakku
Turtinen (Turtinen ja Hintsa)

KARJALA

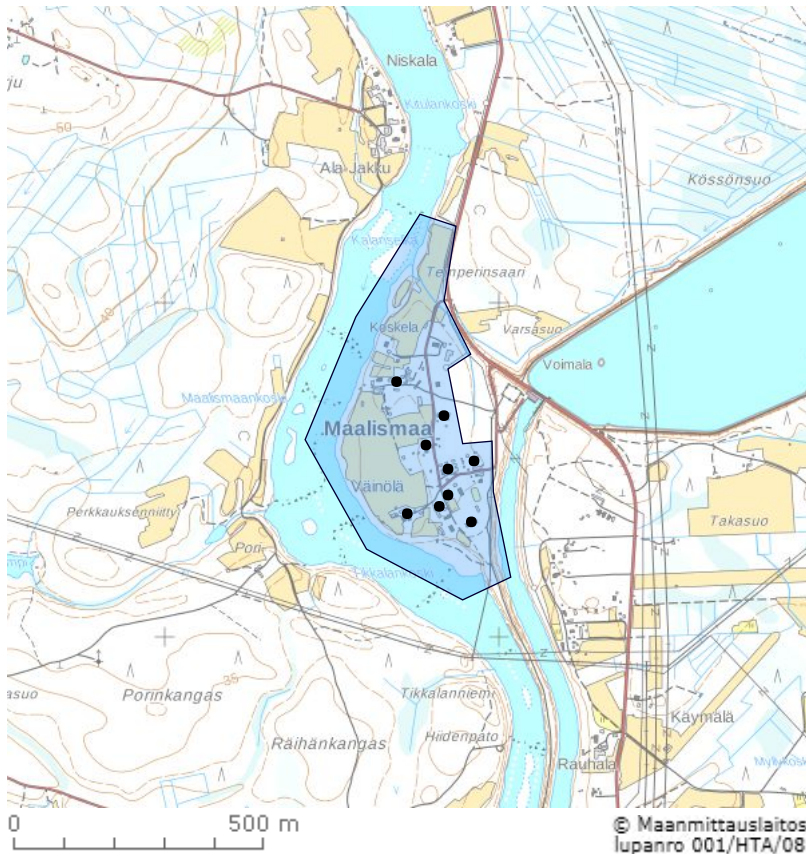
Ahvenniemen koulu
Ala-Pahkala
Alatalo
Hangaslammen tukkikämppä
Huovi
Hökkä
Koskela (Koskela, Alakoskela, Ylikoskela)
Koutuanniemi (Rieskala)
Manninen (Färi-Manninen)

KOLLAJA

Ahvenojan mylly

TANNILA

Haapaniemen kestikievari (Jaakkola)
Hirvasniemi
Metsola
Tannilan hautausmaa

alueen nimi: **Maalismaa**
 pääas. kunta: Oulu
 pääas. kylä/k.osa: Jakku
 tyyppi: kyläympäristö
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Alamaalismaa
 Hakala
 Kangastalo
 Keskitalo (Alaraasakka) ja Koskela (Juusola)
 Kurrola
 Maalismaan koulu
 Puistola
 Salo
 Väinölä

kuvaus:

Maalismaa on hyvä esimerkki perinteisestä maaseutukylästä liijokivarressa. Kylässä on arvokasta talonpoikaista rakennuskantaa sekä jälleenrakennuskauden rakennuskantaa. Iijokivarressa sijaitsevat viljelyskäytössä olevat peltoalueet ovat osa kokonaisuutta. Vaikka voimalaitoksen rakentamisen ja sen seurauksena jokimaisemassa tapahtuneiden muutosten vaikutus maisemaan on ollut huomattava, on Maalismaa kuitenkin säilynyt omaleimaisena ja arvokkaana kyläkokonaisuutena.

Kylä sijaitsee lijoen ja Maalismaan voimalaitoksen alakanavan väliin rajautuvalla niemellä. Lijoessa on kylän kohdalla useita koskipaikkoja. Voimalaitoksen rakentaminen on muuttanut maisemaa: Maalismaan itäpuolelle on kaivettu voimalaitoskanava, patoallas ja kapea alakanava, ja Maalismaasta on muodostunut vesialueiden väliin rajautuva niemi. Samalla lijoen eteläpuolella kulkeva vanha tieyhteys, joka kulkee Maalismaan kylän läpi, on katkennut.

Kylässä rakentaminen tukeutuu lijokiuomaa myötäilevään vanhaan maantiehen. Pihapiirit sijaitsevat ryhminä tien

varressa. Niitä ympäröivät pienialaiset viljelysalueet reunustavat lijokea yhtenäisenä nauhana. Kylässä on perinteistä talonpoikaista rakentamisperinnettä, jälleenrakennuskauden rakennuksia sekä muutamia 1900-luvun lopulla rakennettuja omakotitaloja. Kylätien päätteenä niemen kärjessä on vuonna 1954 rakennettu Maalismaan koulu.

historia:

Maalismaa, joka on tunnettu aikaisemmin Pirttitörmänä, on verotustietojen mukaan ollut asuttuna yli 400 vuotta. Kylässä sijaitsevista rakennuksista vanhimpia ovat Maalismaa, Keskitalo ja Koskela. Keskitalo rakennettiin tälle paikalle vuonna 1845, Koskela hieman myöhemmin, ja Maalismaan pihapiirissä sijaitseva Aukustin tupa 1800-luvun alussa. Alamaalismaan pihapiirissä sijaitsevat rakennukset, Rantaväinölä ja Alamaalismaa, ovat 1800-luvulta. Salon asuinrakennus on rakennettu 1926 ja Kangastalon asuinrakennus 1933. Lisäksi kylällä on jälleenrakennuskaudella rakennettu koulu sekä asuin- ja talousrakennuksia.

Lijoen valjastaminen sähköntuotantoon 1960-luvulla on muuttanut perinteistä viljelysmaisemaa ja vaikuttanut kylän elämään. Viljelysmaista suuri osa jäi voimalaitoksen ylakanavan alle ja Maalismaankosken uoma kuivui. Aikaisemmin rantatie kulki Maalismaan kylän läpi muodostaen kylänraitin, johon rakentaminen tukeutui. Pihapiirit asettuivat raitin molemmin puolin, osa rakennuksista oli aivan tiessä kiinni. Kanavan rakentamisen seurauksena raitti katkesi ja Maalismaan alue muuttui niemekkeeksi.

Kylässä on tapahtunut ajan mittaan muutoksia. Pienten maatilojen elinkelpoisuus on heikentynyt ja maataloudesta on tullut sivuelinkeino. Rakennuksiin on tehty muutoksia: on rakennettu ns. elintasosiipiä, vuorauksia on uudistettu ja ikkunoita vaihdettu. Talojen talonpikaissustuksia on muutettu nykyaikaisemmiksi. Usein huonejakoa on muutettu nykyajan tarpeita vastaavaksi. Pihapiirien talousrakennukset ovat käyttämättöminä ränsistyneet ja niitä on purettu pois tarpeettomina. Toisaalta viime aikoina vanhoja, edelleen jäljellä olevia rakennuksia on alettu arvostaa ja korjata perinteitä vaalien ja vanhaa rakentamistapaa kunnioittaen.

Maalismaan alue on säilynyt kyläkokonaisuutena joen valjastamisen aiheuttamista muutoksista huolimatta. Alueella on säilynyt pihapiirikokonaisuuksia historiallisilla asuinsijoilla.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Alamaalismaa**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-2-94
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1800-luku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Alamaalismaan pihapiirissä on kaksi vanhaa asuinrakennusta 1800-luvulta: Rantaväinölä ja Alamaalismaa. Rakennuksia on modernisoitu kunnostamisen yhteydessä. Asuinrakennusten lisäksi pihapiirissä on aitaksi kunnostettu vanha riihi sekä 1900-luvun jälkipuoliskolla rakennettuja talousrakennuksia.

lähteet:

Niemelä, Eija. Yli-lin rakennusinventointi. Osa 2, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, Oulu, 1998

kohteen nimi: **Hakala**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-421-2-109

kylä/k.osa: Jakku

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Hakalan pieni asuinrakennus on aikanaan tehty Alamaalismaan vanhasta maitohuoneesta. Rakennus on kunnostettu 1990-luvun alussa. Pieni rakennus sijaistee kylänraitin varrella ja on osa miljöökokonaisuutta.

lähteet:

Yli-Iin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-Iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Kangastalo**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-2-15
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1933
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Kangastalo on rakennettu vuonna 1933. Pirtti on toiminut aluksi koululuokkana ja myöhemmin, vuoteen 1963 saakka, Osuusliike Turvan myymälänä. Pihapiiri on osa miljöökokonaisuutta.

lähteet:

Yli-Iin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Keskitalo (Alaraasakka) ja Koskela (Juusola)**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-2-100/2-98/2-105
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
ajoitusselite: Keskitalo (Alaraasakka) 1845, Koskela (Juusola) 1800-l puoliväli
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kokonaisuuteen kuuluvat Keskitalon ja Koskelan asuinrakennukset sekä niiden ja Maalismaan vanhat talousrakennukset. Rakennukset sijaitsevat nauhamaisena rykelmänä Maalismaanpihaksi nimetyn tien varrella. Kokonaisuus on hieno ja hyvin säilynyt esimerkki talonpoikaisesta rakennusperinteestä. Keskitalon ja Koskelan asuinrakennukset ovat säilyneet lähes täysin 1800-luvun asussaan. Vanhojen asuin- ja talousrakennusten ohella kokonaisuuteen kuuluvat Aukustin tupa, 1960-luvun navettarakennus ja tuolloin nykyiseen asuunsa saneerattu Maalismaan asuinrakennus. Maalismaan pihapiiriä ympäröi perinteinen viljelysmaisema peltoineen ja latoineen.

Maalismaanpihan raitin varrella lähinnä Pottutörmäntietä on neljä vanhaa aittaa - yksi raitin eteläpuolella ja kolme pohjoisreunalla - muodostamassa porttirakennelman pihapiiriin. Koskelan ja Keskitalon pihapiirin keskus kostuu kahdesta erikseen rakennetusta mutta myöhemmin toisiinsa liitetystä asuinrakennuksesta. Yhdistetty päärakennus on Keskitalon puolelta jätetty osittain hirsipinnalle, osittain laudoitettu leveällä vaakalaudalla. Koskelan päädyssä on pystysuuntainen punaiseksi maalattu peiterimalaudoitus valkoisin somistein. Pihaan kuuluu aittojen ja päärakennuksen lisäksi savusauna, vanha navetta, talli- ja puohirakennus sekä pellolla rakennusryhmän eteläpuolella sijaitseva riihi.

Maalismaan pihapiirin päätepisteenä on lähellä jokirantaa tien päädyssä seisova Aukustin tupa. Sen vieressä on alkujaan vuonna 1900 rakennettu ja nykyiseen asuunsa 1960-luvulla saneerattu Maalismaan päärakennus, vanhan paikalta puretun navetan tilalle 1963 rakennettu navetta ja uloslämpiväksi muutettu vanha savusauna. Pihapiirin ulkopuolella sijaitsevat riihi ja kookas pajarakennus.

historia:

Maalismaan vanha asuinrakennus paloi 1840-luvun alkupuolella. Mikko Maalismaa osti talon Hökältä joen yläjuoksulta ja rakennus pystytettiin Maalismaalle 1845. Talo nimitettiin tuolloin Keskitaloksi. Keskitalon pieni lisäkamari takajulkisivussa on lisätty rakennukseen myöhemmin. Hieman myöhemmin rakennettiin jatko-osa kiinni Keskitalon itäpäätyyn niin, että talojen väliin jäi kapea kehä l. soikkopirtti. Tämä uudempi pääty myytiin Koskelan suvulle ja taloa alettiin kutsua Juusolaksi. Rakennukseen on uusittu huopakate kesällä 1998. Rakennus on ollut alusta saakka vuorattuna leveällä vaakaponttilaudoituksella. Koskelan talo vuorilaudoitettiin pystyrimalaudalla vuosisadan vaihteessa. Vuorilauta on uusittu 40-50-luvulla.

Keskitalon navetta on rakennettu vuonna 1893. Samassa rivistössä ovat olleet myös Maalismaan (rak. 1908), Aukustin (rak. 1923) ja Juusolan navetat, jotka on purettu tai korvattu uudemmillä. Koskelan puohi- ja tallirakennus lienee 1800-luvun lopulta. Sen vierellä oleva Koskelan navetta on rakennettu 1950-luvun alussa.

Aukustin tupa on todennäköisesti Maalismaan rakennusryhmän vanhin asuinrakennus. Rakennus oli alkujaan kesätupa ja se sijaitsi nykyisen Maalismaan päärakennuksen ja Keskitalon välissä. Nykyiselle paikalleen rakennus siirrettiin 1914-1918 välisenä aikana. Rakennus siirrettiin kokonaisuutena, tukkien päällä vierittäen. Viimeksi talossa

asuivat Aukusti ja Kaisa Maalismaa vuoteen 1960 saakka. Rakennus on ollut alkujaan hirsipintainen ja pärekattoinen. Tiilikate on 1950-60-luvulta, osittainen vuorilauditus ehkä 1950-luvulta. Vuonna 1970 rakennuksen pirttipäätyyn rakennettiin työverstaas ja pirtti siirrettiin toiseen päähän. Verstaaseen puhkaistiin kookkaat ovet rakennuksen päätyyn. Takajulkisivun puolella on jälkeempään tehty pieni suojakatos.

Maalismaan, Keskitalon ja Koskelan aitat ovat rivistössä yhteismaalla sisääntuloraitin varrella. Aitat ovat 1800-luvulta, vanhin aitta on kuitenkin rakennettu vuonna 1610. Aittarivistössä on yksi lautarakenteinen aitta, jolla on korvattu Salon pihapiiriin siirretty hirsiaitta. Pellolla sijaitseva riihi on 1800-luvulta.

Vuonna 2015 tehdyn päivitysinventoinnin pohjalta voidaan todeta, että rakennuksia on kunnostettu vuonna 1998 tehdyn inventoinnin jälkeen. Koskelan asuinrakennus, talli ja puohi sekä navetta on kunnostettu 1990-2000-lukujen vaihteen tienoilla, rakennusten ominaispiirteet ja arvot säilyttävällä tavalla.

Maalismaata on tutkittu paljon. Seurasaarisäätiön kylätutkimuksessa vuodelta 1963 on tehty tarkkoja tutkimuksia taloryhmien rakentamisvaiheista ja käytöstä. Museoviraston hallussa on vuoden 1961 inventointimateriaalia, johon kuuluu mm. rakennusten pohjapiirustukset, asemapiirros sekä valokuvia.

arviointi:

MRKY 2015: R, Ht, S, M

lähteet:

- Niemelä, E. Yli-lin rakennusinventointi, Osa 2, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta. Ympäristötaito Oy, Oulu, 1998
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu, 1993

kohteen nimi: **Kurrola**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-2-24
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Kurrolan vanha asuinrakennus on remontoitu moderniin asuun. Pihapiirissä on säilynyt vanha, 1800-luvun alusta peräisin oleva hirsinen savupirtti. Törmällä savupirtin vieressä on myös vanha aittarakennus. Aikoinaan törmän reunalla on ollut rivissä myös useita Alamaalismaan hirsiaittoja. Pihapiiri on osa miljöökokonaisuutta.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Maalismaan koulu**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-2-54
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: opetus ja koulutus
ajoitus: 1945-1974
ajoitusselite: 1954
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Maalismaan koulu on hyvä esimerkki 1950-luvun koulurakentamisesta. Rakennus on valmistunut vuonna 1954. Rakennus on ulkopuolelta alkuperäisessä asussaan. Rakennuksessa on vaalean keltaiseksi maalattu peiterimaverhous ja tiilikate. Sisätiloihin on tehty aikojen kuluessa muutoksia. Pihapiiriin kuuluu koulurakennuksen lisäksi talousrakennus, jossa on mm. wc-tilat.

arviointi:

MRKY 2015: R, Ht, I

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Puistola**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-2-82
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1945-1974
ajoitusselite: 1950-luku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Pihapiiri sijaitsee keskeisellä paikalla Pottutörmäntien ja Voimalatien risteyksessä. Kookkaat rakennukset, asuinrakennus ja navettarakennus, hahmottuvat miljöökokonaisuudessa maamerkkirakennuksina. Pihapiiri on esimerkki maaseudun rakennusperinteestä, jossa yhdistyvät perinteinen hirsirakentamisen perinne ja jälleenrakennuskaudelle ominaiset piirteet. Rakennuksille alkujaan tyypilliset ominaispiirteet ovat säilyneet hyvin.

Puistolan rakennukset on rakennettu 1950-luvulla. Kookas hirsirakenteinen asuinrakennus edustaa perinteistä talonpoikaista rakennustapaa. Oman aikansa piirteitä rakennuksessa ovat suuret 9-ruutuiset ikkunat, ullakkokerroksen pieni parveke ja vaalea väritys.

arviointi:

MRKY 2015: R, M, S

lähteet:

Yli-Iin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-Iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Salo**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-2-14
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: moniperiodinen
ajoitusselite: asuinrakennus 1926, aitta- ja tallirakennus 1862
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Salon päärakennus on rakennettu vuonna 1926. Rakennusta on myöhemmin uudistettu ja laajennettu. Tietä rajaava aitta- ja tallirakennus on vuodelta 1862, vuosiluku on merkitty hirteen. Pihapiirissä on lisäksi Malismaan aittojen ikäinen korkea hirsiaitta, joka on siirretty Maalismaan aittarivistöön kuuluvan lauta-aitan paikalta. Pihapiiri on osa kyläkokonaisuutta.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Väinölä**

kunta: Oulu

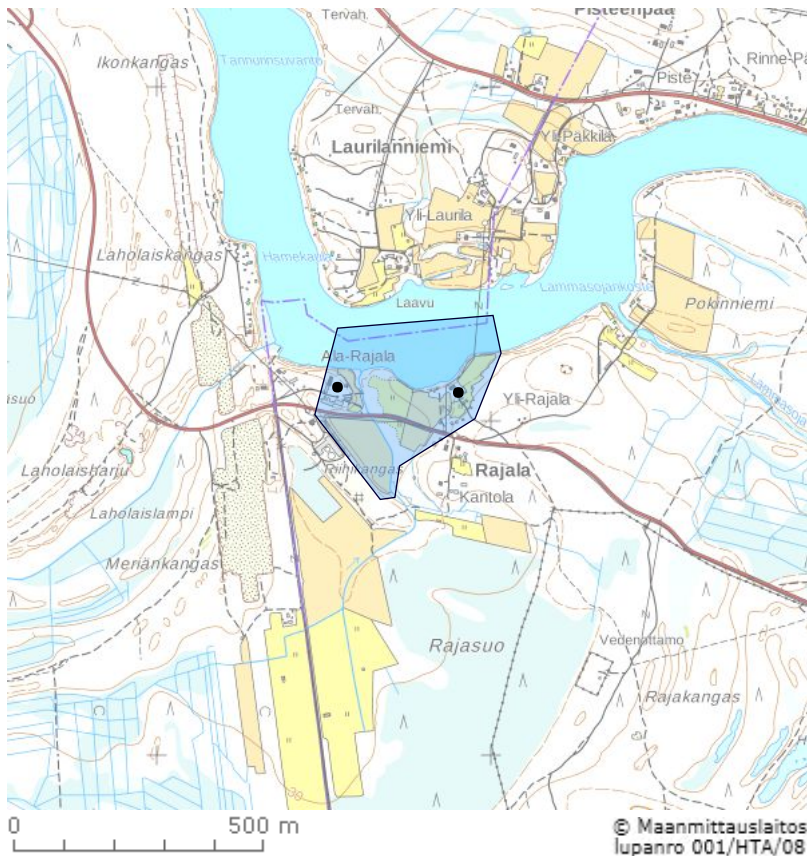
kiinteistötunnus: 564-421-2-119

kylä/k.osa: Jakku

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

arvottaminen: paikallisesti arvokas

alueen nimi: **Rajala**
 pääas. kunta: Oulu
 pääas. kylä/k.osa: Jakku
 tyyppi: agraarimaisema
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Ala-Rajala
 Yli-Rajala

kuvaus:

Rajala on edustava esimerkki lijoikivarren perinteisestä asutuksesta. Maatilojen viljelyalueet ovat osa kokonaisuutta.

Pienialainen viljelymaisemakokonaisuus sijaitsee Lijoen etelärannalla, lijokeen laskevan kapean ojan varressa. Peltoalueet sijaitsevat laaksopinaumassa ojan varsilla, pihapiirit Lijoen rantatörmillä laaksoaluetta rajaavien selänteiden reunoilla. Alueella sijaitsevista Ala-Rajalan ja Yli-Rajalan pihapiireissä on arvokasta, talonpoikaista rakentamisperinnettä edustavaa rakennuskantaa.

kohteen nimi: **Ala-Rajala**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-12-24
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: asuinrakennus noin 1860-luku, navetta 1900-luvun alku
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Ala-Rajala on edustava esimerkki talonpoikaisesta rakennusperinteestä Iijokivarressa. Pihapiiriin kuuluvat 1860-luvulla rakennettu pitkänomainen kookas asuinrakennus ja 1900-luvun alussa rakennettu kivinavetta sekä useita uudempia talousrakennuksia 1900-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta. Rakennukset sijaitsevat hienolla paikalla Iijoen törmällä. Kivinavetta näkyy maamerkkirakennuksena Maalismaantielle.

Ala-Rajalan asuinrakennus on Jakkukylän pisin asuinrakennus. Se on rakentamistavaltaan paikkakunnalle tyypillisestä perinteestä poikkeava: asuintilat sekä kauppatoimintaan ja taloudenpitoon liittyvät tilat yhdistyvät saman katon alle. Rakennuksella on kylän historiassa merkittävä asema kauppias Häggvistin asuintalona. Rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Pihan puolella on kaksi mutterikuistia.

historia:

Tomiosta Yli-lihin muuttanut kauppias Johan Häggvist (alkujaan Hornela) rakennutti Ala-Rajalan 1860-luvun tienoilla. Rakennuksesta on korjauksen yhteydessä löytynyt sanomalehti vuodelta 1867. Vahvistamattoman perimätiedon mukaan rakennus olisi kuljetettu joen yläjuoksulta paikalle osina ja koottu uudelleen.

Johan Häggvistin aikana talo eli kukoistuskauttaan. Tilalla oli yli satapäinen karja, ja lohta pyydettiin suuria määriä myyntiin. Talon kellarissa toimi meijeri, jonka valmistamaa voita myytiin ulkomaille, mm. Pietariin. Tietävästi tilalla kasvatettiin myös ravihevosiä.

Rakennuksen joen puoleisessa päädyssä oli herrasväen asuinhuoneet, keskiosassa oli kauppa, jonka sisäänkäynti oli rakennuksen takaa. Rakennuksen eteläpääty toimi makasiinina ja varastona. Vastapäätä asuinrakennusta oli pihapiirin sulkeva palkollisten asuinrakennus, joka oli yhtä suuri kuin itse päärakennuskin. Tämä rakennus tietävästi paloi 1900-luvun vaihteen tienoilla. Kivinavetta oli noin kaksi kertaa nykyisen mittainen.

1900-luvun alkupuolella rakennuksen joenpuoleisissa kamareissa asuttiin, toisen pään kamareiden ollessa tyhjiillään, lukuun ottamatta sota-aikaa, jolloin niissä asui kuusamolaisia evakoita. Rakennuksen keskiosa, entinen kauppa, oli kesäpirttinä, jossa ruokailtiin kesäkuukausina.

Rakennuksen ulkomuoto on säilynyt lähes muuttumattomana nykypäiviin saakka. Pärekatto uusittiin 1950-luvulla. Nykyinen peltikatto laitettiin noin 1970. Tuolloin myös sisätiloja nykyaikaistettiin. Vuonna 1982 rakennus vuorattiin uudelleen, alkuperäinen peiterimalaudoitus vaihdettiin lomalaudoitukseksi ja talo maalattiin. Samalla seiniä lisäeristettiin vuorivillalla. Asuinpäädyn ikkunat uusittiin, mutta ulommaisessa lasissa säilytettiin alkuperäinen ruutujako. Kellarikerrokseen rakennettiin sauna- ja pesutilat. Kivijalassa olleet kaarevat kuusiruutiset ikkunat muutettiin neliömäisiksi ja muuriin puhkaistiin ovi. Sisäyhteys entiseen kesäpirttiin rakennettiin umpeen ja alkuperäinen välipohja purettiin huonokuntoisena.

Kivinavetan vieressä on ollut pieni hirsirakenteinen tallirakennus muutamalle hevoselle. Törmällä sijaitsevan ladon paikalla oli kaksikerroksinen aitta. Kylänraitti kulki pihapiirin poikki aina vuoteen 1977 saakka, jolloin tie oikaistiin kulkemaan nykyiselle paikalleen.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht, M, S

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa III Jakkukylä. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Yli-Rajala**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-421-13-4

kylä/k.osa: Jakku

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: asuinrakennus 1887 (hirressä vuosiluku), asuinrakennus (pirtti) 1911

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Yli-Rajalan pihapiiri sijaitsee Iijokitörmällä. Pihalta avautuu näkymä viereiselle peltoalueelle. Vuonna 1887 rakennetun asuinrakennuksen ohella pihapiiriin kuuluu useita talousrakennuksia, kuten vanha asuinpirtti, aittoja, talli-puojirakennus, liiteri ja sauna. Yli-Rajala on edustava esimerkki Iijokivarren talonpoikaisesta rakennusperinteestä.

historia:

Yli-Rajalan talo on kuulunut kauppias Johan Häggvistin perustamaan Rajalan tilaan. kertoman mukaan talo on tuotu osina jokea pitkin Taivalkoskelta ja koottu nykyiselle paikalleen. Rakennuksen hirsistä on löydetty vuosiluku 1887, joka on luultavasti se vuosi, jolloin talo koottiin Rajalaan. Alun perin rakennus on saattanut olla Rajalan tilan kesähuvila.

Rakennukseen on tehty nykyaikaistavia korjauksia, mm. uudet märkätilat. Tässä yhteydessä rakennuksen takajulkisivuun on lisätty pienet ikkunat. Myös asuinkerroksen ikkunat on uusittu, ja samalla valkoiset ulkopuitteet on muutettu malliltaan yksinkertaisemmiksi, mutta ikkunoiden ruutujako on säilytetty alkuperäisenä klassistisena mallina. Nykyisen vaakaponttilaudoituksen tilalla lienee ollut aikaisemmin ainakin osittainen pysty-peiterimalaudoitus.

Pihapiiriä rajannut vanha tallirakennus on purettu. Pihapiirissä on vanhoja hirsirakenteisia piharakennuksia, mm. kaksikerroksinen jyvääitta 1800-luvulta ja varastorakennus, joka saattaa olla vanha asuinrakennus/kesäpirtti.

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa III Jakkukylä. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

alueen nimi: **Pyramidikattoiset kesänavetat - Hirvelä (RKY 2009)**

pääas. kunta: Oulu

pääas. kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: agraarimaisema

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Hirvelä

kuvaus:

Pyramidikattoisen kesänavetan ainutlaatuinen rakennustyyppi on kehittynyt Pohjois-Suomessa ja -Ruotsissa, jossa kesähyönteisten kiusa on suurin. Karjarakennustyyppin tunnusmerkkinä on pyramidinmuotoinen katto.

Kesäkäyttöön rakennetun navetan rakenne ja muoto on kehitetty suojaamaan karjaa hyönteisiltä. Yöksi suojaan tuodun karjan lämpö aiheuttaa voimakkaan ilmavirran pienessä rakennuksessa, jonka pyramidinmuotoisen katon keskellä olevan ilmanvaihtotorven kautta hyönteiset ajautuvat ulos. Neliömäinen tai pyöreä runko ja kartiomainen katto edesauttavat voimakkaan vedon syntymistä.

Navettoja on säilynyt Pohjois-Pohjanmaalla mm. Iissä Jokikylän Haltun talossa, Pudasjärvellä Mannilassa, Kuusamossa Maaselän kylän Salmelassa ja Jokilamminkylässä Jokelan sekä Ronkaisen tiloilla ja myös Yli-Iissä Haapaniemessä ja Hirvelässä.

Pyramidikattoisia kesänavettoja rakennetaan edelleen. Navettojen rakenne on pysynyt vanhan tradition mukaisena.

lähteet:

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2107

kohteen nimi: **Hirvelä**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-423-45-7/45-28

kylä/k.osa: Kollaja

tyyppi: asuinrakentaminen

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: asuinrakennukset 1922/1930-l alku ja 1900-l alku/1950-l/1990-l

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Hirvelä on hieno esimerkki lijkivarren talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Pihapiiri sijaitsee komealla paikalla rantatöyräällä. Rakennusryhmä näkyy hyvin jokivartta myöten kulkevalle Pahkalantielle. Rakennusrypystä ympäröivät viljelyksessä olevat peltoalueet. Pahkalantien koillispuolella on valtakunnallisesti arvokkaaksi (RKY 2009) määritetty Hirvelän pyramidikattoinen kesänavetta ja sen vieressä Hirvelän vanhan asuinrakennuksen päädyistä rakennettu Kujansuu.

Hirvelän rakennukset ovat aikaisemmin liittyneet yhdeksi kokonaisuudeksi viereisen tilan rakennusten kanssa. Nykyään tilat erottaa toisistaan pihapiirin poikki rakennettu korkea aita. Aidan rakentamisen seurauksena suora kulkuyhteys Hirvelään on katkennut, nykyään sinne kiertää pihapiiriin ympäri uusi tie.

Hirvelän pihapiirissä on kaksi asuinrakennusta. Rakennuksista vanhempi on rakennettu 1900-luvun vaihteessa, mutta se on nykyään 1900-luvun jälkipuoliskolta peräisin olevassa asussa. Rakennus on toiminut jääkärietappina vuosina 1915-1917. Uudempi, vuonna 1922 rakennettu ja 1930-luvulla laajennettu asuinrakennus on säilynyt perinteisessä asussaan. Rakennuksessa on kotimuseo ja paljon vanhaa esineistöä. Rakennuksessa on Yli-lin seudulle tyypillinen korkea kuisti. Pihapiiriin kuuluu asuinrakennusten lisäksi useita talousrakennuksia, kuten 1960-luvulla rakennettu navetta, talli, aittoja ja maakellari.

historia:

Hirvelän pihapiiriin vanhin rakennus on joen suuntaisesti sijaitseva asuinrakennus. Sen on rakentanut 1900-luvun vaihteessa Juho Räinen. Rakennukseen on tehty muutoksia 1950-luvulla. 1990-luvulla on uudistettu rakennuksen sisätilat ja rakennettu saunan ja pesutilat sisältävä kuisti. Rakennus on ollut aikanaan nykyistä pidempi, sen toinen pääty on siirretty vuonna 1952 Pahkalantien toiselle puolelle Kujansuun taloksi. Aikanaan tilan vanhin rakennus oli pihapiirissä sijainnut savupiirtili, joka on siirretty viereiselle pellolle ladoksi.

Vuonna 1922 valmistunut asuinrakennus on säilynyt alkuperäisimmässä asussaan. Talon rakennutti Frans Räinen, kirvesmiehenä toimi Jussi Toppari. Hirsit alettiin salvota vuonna 1919. Rakennukseen kuului aluksi vain nykyinen pirttipääty ja keittiön kohta, toisessa päädyssä olevat kaksi kamaria olivat hirsikehänä kymmenisen vuotta ennen kuin ne rakennettiin valmiiksi. Rakennus oli hirsipinnalla vuoteen 1940 saakka. Alkuperäisen pärekatteen päälle asennettiin peltikate 1960-luvun puolivälissä. Rakennuksen sisustus on säilytetty mahdollisimman alkuperäisessä asussaan. Huoneissa on esillä paljon vanhoihin elinkeinoihin ja puuhetöihin liittyviä esineitä.

Maanviljelyksen lisäksi tärkeitä elinkeinoja olivat lohenkalastus, metsästys ja talvisin metsäsavotalla käynti. Talo toimi majapaikkana ja eräänlaisena epävirallisena kestikievarina kesäisin uittomiehille ja talvisin metsäsavottalaisille. Kulkijoita oli aikoinaan paljon, sillä pitkän aikaa maantie päättyi Hirvelän kohdalle joen toisessa pääkulkuväylänä. Hirvelässä toimi postikonttori 1920-luvulta aina 1960-luvulle saakka. Pirtissä järjestettiin erilaisia tapahtumia, mm. seuroja ja laulajaisia kylän välle tai kastettiin useita lapsia kerralla papin

käydessä paikalla. Pirtissä järjestettiin myös maatalousnaisten kutomakursseja, ja tuolloin siellä oli parhaimmillaan kahdettoista kangaspuut yhtä aikaa. Hirvelä sijaitsee vanhan jääkärireitin varrella ja se on toiminut jääkärietappina vuosina 1915-1917.

arviointi:

MRKY 2015: R, M, Ht, H, S

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki. ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

alueen nimi: **Siuruantörmä**
 pääas. kunta: Oulu
 pääas. kylä/k.osa: Karjala
 tyyppi: kyläympäristö
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Kaivola
 Väliatalo
 Ylisiurua

kuvaus:

Siuruantörmä sijaitsee Siuruanjoen etelärannalla Siuruanjoen ja lijoen yhtymäkohdan pohjoispuolella, aivan Yli-lin kuntakeskuksen tuntumassa. Ylisiurua, Väliatalon ja Kaivolan pihapiirit sijaitsevat nauhana rantatörmällä, mistä avautuu hienoja näkymiä joelle. Asutusta ympäröivät viljelyskäytössä olevat peltoalueet. Pihapiirien sivuitse kulkee kapea hiekkatie, jonka varrella on talousrakennuksia. Pihapiirien päärakennukset sijaitsevat joen varrella rannan suuntaisesti. Siuruantörmän historia asuinpaikkana ulottuu aina 1600-luvulle saakka. Nykyään paikalla olevat rakennukset on rakennettu 1920-luvulla.

Aluekokonaisuutena Siuruantörmä on hyvin säilynyttä perinteistä törmäasutusta ja viljelysmaisemaa näkyvällä paikalla kuntakeskuksen tuntumassa. Siuruantörmä on maisemallisesti hieno kokonaisuus. Rakennukset edustavat lijoen rakennusperinnettä. Peltomaisemaa elävöittävät ladot. Lijoen yli kulkevalta sillalta avautuu näkymä viljelysmaisemaan.

historia:

Siuruantörmä on vanhaa asuinalueita. Samaa Siuruan sukua on asunut alueella 1600-luvulta lähtien. Ylisiurua pihapiirissä on vanha aitta, jonka seinässä on näkyvissä vuosiluku 1668.

Alkujaan Siuruantörmällä oli rinnakkain neljä pihapiiriä, rakennuksia oli yhteensä kuutisenkymmentä. Alueen päätätila sijaitsi nykyisen Väliatalon paikalla. Tilan päärakennus oli komea ja pitkä kaksikerroksinen talo. Rakennus oli 1800-luvun alkupuoliskolla eläneen pororuhkain Olli Ylisiurua talo. Poronhoito jatkui alueella aina 1940-

luvulle saakka, mutta hiipui vähitellen sotien jälkeen.

Keväällä 1917 tuli tuhosi kaikki törmän rakennukset, 1600-luvulla rakennettua aittaa lukuun ottamatta. Aluetta alettiin rakentaa heti tuhoisan tulipalon jälkeen uudelleen. Ensimmäisenä valmistui Välitalo vuonna 1922. Ylisiurua valmistui pari vuotta Välitalon jälkeen.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Kaivola**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-18-9

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: siirretty tälle paikalle 1937

arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Kaivolan pihapiiri on osa Siuruanmäen kokonaisuutta. Pihapiirissä on asuinrakennuksen lisäksi talousrakennuksia, mm. aittoja ja navettarakennus.

historia:

kaivola siirrettiin nykyiselle paikalleen vuonna 1937 läheiseltä kankaalta, nykyisen Takalon pihapiiristä. Talo siirrettiin kokonaisena hirsien päällä rullaamalla. Rakennus ei ole enää alkuperäisessä asussaan, mm. ikkunat on uusittu, kuistin ikkunoita lukuun ottamatta.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Välitähti**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-18-8

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajotus: 1918-1944

ajotusselite: 1922

arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Välitähtien asuinrakennus on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan, lukuun ottamatta kahta moderniksi muutettua ikkunaa. Rakennuksessa on Yli-lin seudulle tyypillinen kuisti. Pihapiirissä on paljon alkuperäisinä säilyneitä talousrakennuksia.

kohteen nimi: **Ylisiurua**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-18-17
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1920-luku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Ylisiuruan pihapiiri kuuluu Siuruantörmän aluekokonaisuuteen. Päärakennus valmistui 1920-luvun puolivälin tienoilla. Se ei ole enää alkuperäisessä asussaan, sitä on modernisoitu ja laajennettu. Useimmat piharakennuksista ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. 1600-luvulla rakennettu aitta on muutettu 1950-luvulla nukkuma-aitaksi.

alueen nimi: **Yli-lin kirkonseutu**
 pääas. kunta: Oulu
 pääas. kylä/k.osa: Karjala
 tyyppi: kirkkoympäristö
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Havula
 Niemelä
 Yli-lin kirkko
 Yli-lin kirkkotarha ja hautausmaa

kuvaus:

Yli-lin kirkonseudulla yhdistyvät omaleimaisuutta luovalla tavalla kirkolliset rakennukset, niitä ympäröivä perinteinen viljelysmaisema ja upea jokimaisema. Yli-lin kirkko on merkittävä maamerkki, joka näkyy maisemassa kauas. Kirkon merkitystä maamerkkirakennuksena korostaa sitä ympäröivän, jokirantaan saakka ulottuvan viljelysmaiseman avoimuus. Iijoen yli kulkevalta sillalta avautuu poikkeuksellisen hienoja näkymiä kohti kirkonseutua.

Yli-lin kirkko ja seurakuntatalo sijaitsevat keskeisellä ja näkyvällä paikalla Yli-lin kirkonkylän keskustassa, Iijoen ja siihen laskevan Siuruanjoen keskelle rajautuvalla niemellä. Yli-lin kirkko on valmistunut vuonna 1932. Arkkitehti Yrjö Sadeniemen suunnittelema kirkko edustaa tyyliltään 1920-luvun klassismia. Kirkkoa ympäröi kirkkopuisto ja sankarihautausmaa. Kirkon vierellä sijaitsee vuonna 1975 valmistunut matala, tasakattoinen seurakuntatalo.

kohteen nimi: **Havula**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-16-12
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1926
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Havulan pihapiiri sijaitsee Yli-Iin kirkon läheisyydessä ja se on osa kirkonseudun maisemaa. Kookas kaksikerroksinen, mansardikattainen, vuonna 1926 rakennettu asuinrakennus on arkkitehtuuriltaan ainutlaatuinen paikkakunnalla. Huvilamainen rakennus poikkeaa muodoiltaan ja yksityiskohdiltaan paikallisesta rakennusperinteestä. Se on edustava esimerkki oman aikansa rakentamisesta. Pihapiiriin kuuluu lisäksi navettarakennus.

historia:

Havulan ovat rakennuttaneet vuonna 1924 Venny ja Heikki Alasiurua. Venny oli kotoisin Kälviältä ja tuli Yli-Iihin kätilöksi, Heikki toimi metsätyön johtajana. Talon Yli-Iin rakennusperinteestä poikkeavat tyylipiirteet ovat ehkä osittain Vennyn mukana Pohjanmaalta tullutta perinnettä.

Seuraavien omistajien aikana rakennus pidettiin ulkoa täysin alkuperäisessä asussaan. Sisätiloihin rakennettiin saunatilat sisäeteiseen eli tampouriin. Muilta osin sisätilat, pirtti, sali ja muut tilat, säilyivät alkuperäisessä asussaan.

Sisätiloihin tehtiin muutostöitä omistajien vaihduttua 1990-luvulla. Kesällä 1998 tehdyissä muutostöissä kuistia muutettiin, mm. alkuperäiset ovet korvattiin suuremmilla, Oulun lääninhallituksen vanhoilla ovilla. Ovimuutoksen yhteydessä oven yläpuolella ollut ikkunanauha poistettiin.

arviointi:

MRKY 2015: R, Ht, M

lähteet:

Yli-Iin rakennusinventointi. Osa II Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-Iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

kohteen nimi: **Niemelä**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-16-176
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
ajoitusselite: pirtin seinässä vuosiluku 1842
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niemelän pihapiiri sijaitsee lijkivarressa joen pohjoisrannalla. Se on osa Yli-Iin kirkonseudun miljöökokonaisuutta. Pihapiiriin kuuluu vanhan asuinrakennuksen lisäksi uusi asuinrakennus sekä useita eri-ikäisiä talusrakennuksia. Vanhin niistä on vuonna 1723 rakennettu aitta. Pihapiiri toimii maatilan talouskeskuksena ja navetassa on karjaa. Uusien rakennusten lomassa sijaitsevat vanhat rakennukset, asuinrakennus ja aitta, ovat muistumia paikan historiasta. Niemelän tila on sijainnut paikalla jo 1500-luvun lopulta lähtien. Kokonaisuuteen kuuluu viereinen Hokkasen pihapiiri.

Vanha asuinrakennus on säilynyt perinteisessä asussaan. Rakennukseen liittyy paikallishistoriaa, siinä on toiminut aikojen mittaan mm. kirkko, kestikievari, postikonttori ja osuuskassan konttori.

historia:

Niemelän tila on tunnettu jo vuodesta 1580 lähtien. Tuolloin Niemelän esivanhemmat saapuivat Karjalankylään. Nykyisellä paikalla suku on asunut vuodesta 1599 lähtien.

Niemelän nykyinen vanha asuinrakennus on rakennettu vuonna 1842 (vuosiluku pirtin seinässä). Talon rakennuttivat veljekset Antti Antinpoika Niemelä ja Heikki Antinpoika Niemelä. Talossa oli kaksi samanlaista huoneistoa. Rakennuksen itäpäädyn pirtissä toimi Yli-Iin seurakunnan ensimmäinen kirkko vuodesta 1917 lähtien. Seurakunnan itsenäistyttyä itäpäädyyn rakennettiin Tuomiokapitulin hyväksymien piirustusten mukainen kirkkotila. Pirtti, keittiö ja eteiskamari yhdistettiin samaksi tilaksi ja suuri uuni purettiin. Ikkunat, penkit, alttari ja saarnastuoli oli maalattu valkoisiksi, lattia ja katto vaalean harmaiksi. Uuden kirkon valmistumisen jälkeen pirttikirkko purettiin ja hirsistä rakennettiin pihapiiriin kesäpirtti. Rakennus lyheni tuolloin noin 5 metriä ja itäpäädyyn sisustettiin sali. Tässä yhteydessä alkuperäinen kuisti purettiin ja tilalle rakennettiin avokuisti. Rakennuksen molemmissa päädyissä oli alun perin samanlaiset kuistit. Länsipäädyn korkea kuisti on 1900-luvun alusta.

Niemelän talo toimi kestikievarina vuosina 1941-49. Talossa toiminutta postikonttoria hoiti Helmi Niemelä vuosina 1914-35. Osuuskassan johtajana toiminut Konrad Niemelä piti talossa konttoria vuosina 1914-35 ja 1942-54. Konrad Niemelä oli paikkakunnan merkkihenkilöitä ja mm. kunnan kokouksia pidettiin pirtissä ainakin vuosina 1924-29.

Sotien jälkeen rakennukseen tehtiin ikkunaremontti. Ikkunat säilytettiin alkuperäisessä mallissaan, itäpäädyn ikkunoita suurennettiin luultavasti tässä yhteydessä 9-ruutuisiksi. Julkisivujen leveä takonauloilla kiinnitetty vaakalaudoitus on luultavasti alkuperäinen, eteläsivun ja päätyjen peiterimalaudoitus on sitä uudempi.

Rakennukseen saatiin vesipumppu vuonna 1947. Rakennuksen katolle vuonna 1941 pystytetty tuulivoimala (Arma) tuotti sähköä vuoteen 1954 saakka.

Pirtin muuri ja perustukset kärsivät vaurioita Kierikin voimalaitoksen alakanavan räjäytystöissä.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, M

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Yli-lin kirkko**
 kunta: Oulu
 kiinteistötunnus: 564-422-16-16
 kylä/k.osa: Karjala
 tyyppi: uskonnon harjoittaminen
 ajoitus: 1918-1944
 ajoitusselite: 1932
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Yli-lin kirkko on puinen länsitornillinen pitkäkirkko. Kirkkorakennus edustaa 1920-luvun klassismia ja se on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Kirkko on valmistunut vuonna 1932. Sen on suunnitellut arkkitehti Yrjö Sadeniemi. Nykyinen kirkko on vuonna 1917 itsenäistyneen seurakunnan ensimmäinen kirkko.

Kirkon pohjoispuolella on sankarihautausmaa, jossa on muistokivet sadalleyhdeksälle yli-iiläiselle sankarivainajalle. Kirkon eteläpuolella avautuu Niemeläntörmän viljelysmaisema. Kirkon korkea torni näkyy maamerkinä lijoelle.

historia:

Yli-lin seurakunta on perustettu vuonna 1917, sitä ennen Yli-lin seurakunta kuului vuosisatojen ajan jo 1400-luvulla itsenäistyneeseen lin emäseurakuntaan. Toimintansa seurakunta aloitti vasta 1923, ja ensimmäinen kirkko rakennettiin Niemelän pirttiin nykyisen joen rantaan. Pirttikirkko oli käytössä vuosina 1923-32.

Piispa J.R. Koskimies vihki arkkitehti Yrjö Sadeniemen vuonna 1928 suunnitteleman Yli-lin kirkon käyttöön 10.7.1932. Kirkko on puurakenteinen, länsitornillinen suorakaiteen muotoinen pitkäkirkko. Tyyliiltään kirkko edustaa aikansa puhdaslinjaista uusklassismia. Kirkon pinta-ala on 220m² ja istumapaikkoja on noin 400 hengelle.

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo on suunnitellut sisätilojen kunnostustyöt 1990-luvun lopussa. Peruskorjattu noin vuonna 2010.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht, S, M, I

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi, Ympäristötaito Oy, 1998

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

kohteen nimi: **Yli-lin kirkkotarha ja hautausmaa**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-16-16

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: puistot

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1932

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Sijainti ympäristössä:

Kirkko sijaitsee lijoen ja Siuruanjoen risteyspaikassa olevassa pienessä niemessä Yli-lin keskustassa. Lähistöllä on kunnan palveluita ja taajamamaista asutusta. Kirkon eteläpuolella on maatalon laidunalueita. Itäpuolella on pieni taajamametsäpalsta. Muutoin koko niemi ja lähistön jokivarsi on laidun- ja viljelykäytössä. Hautausmaa sijaitsee kirkosta luoteeseen tie 851:n toisella puolella metsän keskellä. Maasto ympäristössä on tasaista, mutta jokiuoma luo kuitenkin lähistölle jonkin verran korkeusvaihteluita.

Sommitelman keskeiset piirteet:

Kirkkoalue rajautuu parkkipaikkaan, pihaympäristössä olevaan seurakuntataloon, läheiseen peltoon ja pieneen metsikköön, jonka takana on taajama-asutusta. Kirkon piha koostuu rakennusta ympäröivästä nurmialueesta ja pellonrajaa reunustavista puista sekä kirkon vieressä olevasta sankarihautausmaasta. Kirkon pääsisäänkäyntiin johtaa kaksi käytävää. Toinen kulkee sankarihautausmaan edestä ja toinen jatkuu seurakuntatalon sisäänkäynnistä. Nämä yhdistyvät vielä yhdellä vinolla käytävällä. Käytävät muodostavat suorakaiteen tai kolmion muotoisia nurmialueita. Puut muodostavat suorakulman. Vapaasti kulkevia tai kaarevia linjoja sommitelmassa ei juuri ole. Sankarihautausmaa on myös rajattu selkeään suorakulmion muotoon. Pihakäytävien ja -osien muodostamat kuviot toistavat kirkko - rakennuksen muotoja.

Hautausmaa koostuu lähinnä suorakaiteen muotoisista risteävistä käytävistä, joka luo hautausmaalle korttelimaisen rakenteen. Hautausmaan keskellä kahden pääväylän risteyksessä on huoltorakennus. Pääväylät muodostavat ristin muodon ja niistä johtaa pienempiä käytäviä.

Käytävät kulkevat samansuuntaisesti. Alueen reunalla hautaamattomalla osuudella on yksi käytävä, joka kaartuu hautausmaan reunan mukaisesti.

Rakennetut elementit:

Kirkkopuisto:

- Kirkon sisäänkäynti, jossa maata on korotettu luiskaa ja sisäänkäyntiä varten. Korokkeen sivuille on rakennettu portaat, joiden reunat muodostavat sahalaista kuvion. Materiaalina on käytetty luonnonkiveä mm. noppakiveä ja suurempaa laattaa. Rakennelma on toimiva ja siisti. Se vaikuttaa myös aika modernilta.
- Kaikki käytävät ja parkkipaikka on asfalttoitu. Asfaltin reunan on asennettu reunakiveys rajaamaan nurmialueita. Asfaltti ja reunakivet ovat hyväkuntoisia.
- Sankarihautausmaan muistomerkki sodissa kaatuneiden muistolle
- Sankarihautausmaan muistopatsaan eteen on asennettu liuskekiveystä, jonka seassa kasvaa hieman nurmikkoa
- Sankarihautausmaan pensasaitaa rajaa sisäänkäynnissä pystypylväät, jotka on koristeltu liuske kivillä. Ne ovat hyväkuntoiset ja suorat.
- Kirkkoa reunustaa uusittu sokkelikiveys, jonka materiaalina on käytetty luonnonsorakiveä

Hautausmaa:

- Huoltorakennus
- Sorakäytävät, joista käytetyimpiä on kunnostettu, mutta ovat jo nurmettuneet
- Muualle haudattujen muistomerkki
- Hautausmaata reunustaa verkkoaita, joka on aika vaatimattoman oloinen
- Hautausmaan vanhan portin muistomerkki. Se on pystytetty v. 2012.

Kasvillisuus:

Kirkkotarha:

Kasvillisuus on pelkistettyä ja kirkkoympäristö on maaseutumaista. Runsaampi kasvillisuus voisi peittää pienen näkymän joelle. Sankarihautausmaata kehystää leikattu orapihlaja-aita. Kirkkoa, seurakuntataloa ja vierellä olevaa peltoa jakaa kuusirivi. Pihalla kasvaa yksi kookas mänty ja kirkon vieressä on ruusupensas. Muuten ympäristö on nurmikkoa. Kirkon takana kasvaa sekametsää, jossa kirkon läheisyydessä korostuvat havupuut kuten kuusi ja mänty. Sankarihautausmaa on hautakivien välissä nurmikolla. Sankarihautausmaata on korotettu. Kirkon pihan nurmikko on kuluneempaa kohdissa, joissa liikutaan enemmän. Kirkon vieressä olevasta kuusirivistä on poistettu muutamia puita.

Hautausmaa:

Hautausmaa on metsäinen ja on pääasiassa luonnonmukainen. Se muistuttaa kuivaa kangasmetsää, koska hautakivien välissä valtapuuna on mänty. Kenttä on kuitenkin nurmikkona. Seassa kasvaa myös kuusta, koivua ja pihlajaa sekä muutama siperianlehtikuusi parkkipaikan edessä. Huoltorakennuksen vieressä käytävällä on lyhyt pihlajista koostuva kuja. Pensaita on hyvin vähän. Hautausmaan takana maasto on hyvin kaltevaa, jossa kasvaa rehevämpää lehtipuuvaltaista metsää.

Kohteen yleisvaikutelma, kunto ja mahdolliset häiriötekijät:

Kirkko sijaitsee rauhallisella paikalla maaseutumaiseman ja pienen kunnan taajama-asutus alueen rajalla. Yleisvaikutelma on siisti, koska kirkkopuistossa on tehty viherrakennustöitä. Hautausmaa taas on epäsiistissä kunnossa. Maanpinta on epätasaista. Nurmikko ei kasva kunnolla ja on heinittynyt.

historia:

Yli-lin kirkko on valmistunut v. 1932 ja sen on suunnitellut arkkitehti Yrjö Sadeniemi Helsingistä. Kirkko on puinen, länsitornillinen pitkäkirkko ja sisältää 1920 – luvun klassismin tyylipiirteitä. Se on Yli-lin ensimmäinen kirkko. Heti valmistuttuaan kirkkotarhaa on rajannut puuaita. Yli-lin kirkonkylän hautausmaa on vihitty käyttöön samana vuonna kuin kirkko. Alussa hautausmaa perustettiin 0,49 ha kokoiselle maa-alalle ja sen ympärille kolmelle puolelle tuli kaivaa 1,8 m syvyinen oja. Kirkkoa on perusteellisesti kunnostettu vuosina 1999 – 2002 ulko- ja sisäpuolelta.

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet: Osa 1. 1993. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto: Julkaisu A: 115.

Sanomia listä ja Yli-listä vuosilta 1925 – 1939.(Toim. Väinö Tolonen). 2000. Oulu: Iin Kotiseutuyhdistys ry.

<http://www.kirjastovirma.net/kirkot/yli-ii/>

alueen nimi: **Yli-lin kunnantalon törmä**

pääas. kunta: Oulu

pääas. kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: kyläympäristö

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Alasiuruan navetta ja aitta

Jaakkola

Pietarila

Turva

Törmä

Yli-lin kunnantalo ja terveystalo

kuvaus:

Kunnantalo on tunnettu myös meijerintörmänä, entiseen meijerirakennukseen saneeratun Yli-lin kunnantalon mukaan. Alueella jatkuu Siuruanjoen yli johtavan sillan pohjoispuolelta Siuruantörmältä alkava perinnemaisema. Kunnantalon törmän rakennukset muodostavat lijkivarren rakennusperinnettä edustavan yhtenäisen kokonaisuuden. Aivan kirkonkylän keskustassa sijaitseva perinteinen miljöö luo voimakasta paikallistunnelmaa ja antaa historiallista perspektiiviä.

Kunnantalon törmällä pihapiirit sijaitsevat yhtenäisenä nauhana Siuruanjoen korkealla rantatörmällä. Pienikokoiset, keskenään samankaltaiset asuinrakennukset sijaitsevat alueelle tyypilliseen tapaan joen varrella rannan suuntaisesti, talousrakennukset pihojen ympärillä. Pihapiirien editse kulkee kapea hiekkatie, jonka takana aukeavat Ukkoherrankujan varrella sijaitsevat avoimet niityt ja kedot.

Sillan kupeessa on Jaakolan pihapiiri, sen eteläpuolella vieretysten Alasiuruan asuinrakennuksen paikalle rakennettu uusi asuinrakennus ja Pietarilan, Törmän ja Turvan pihapiirit sekä Yli-lin kunnantalo. Rakennuksista parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyneitä ovat Jaakolan ja Törmän asuinrakennukset. Molemmissa rakennuksissa on Yli-lin seudulle tyypillinen kuisti.

Lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Alasiuruan navetta ja aitta**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-17-150

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1945-1974

ajoitusselite: navetta 1960-luku

arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Alasiuruan tilan rakennuksista suurin osa on aikojen kuluessa purettu. Jäljellä ovat vielä 1950-luvulla rakennettu kookas navetta ja vanha aitta. Rakennukset ovat osa Kunnantalon törmän miljöökokonaisuutta.

historia:

Alasiurua oli törmän päätila. Talossa toimi aikoinaan kestikievari, kauppa sekä kunnankirjasto. Pihapiiri oli suljettu, sitä rajasivat mm. suuret tallirakennukset. Alasiuruan asuinrakennus purettiin 1960-luvun lopulla, ja sen paikalle rakennettiin siinä nykyään sijaitseva asuintalo. Myös suurin osa vanhoista talousrakennuksista on purettu.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Jaakkola**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-17-251
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1900-luvun alkupuoli, ennen sotia
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Jaakkolan asuinrakennus sijaitsee maisemallisesti ja kyläkuvallisesti tärkeällä paikalla jyrkällä rantatörmällä Siuruanjoen yli johtavan sillan kupeessa. Pihapiiri on osa joentörmällä sijaitsevaa asutusnauhaa. Asuinrakennusta vastapäätä on 1960-luvulla rakennettu Alasiuruan navetta. Jaakkolan asuinrakennus on hyvin säilynyt ja edustava esimerkki paikallisesta rakennusperinteestä. Rakennus on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Se on vastapari joen toisella puolella sijaitsevalle Färi-Mannisen talolle - ennen sillan rakentamista joen yli kulki lossi Jaakkolan ja Färi-Mannisen talojen kohdalta.

historia:

Jaakkolan talon rakennusajasta ei ole tarkkaa tietoa, se on todennäköisesti rakennettu aivan 1900-luvun alussa. Rakennus on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan.

Jaakolan talon kohdalla oli lossiranta vuoteen 1935 saakka. Liikenne rantaan kulki talon pihan kautta. Kelirikon aikaan talossa yöpyi autonkuljettajia ja muita lossin käyttäjiä. Joen yli valmistui silta vuonna 1935 ja lossi poistui käytöstä.

Jaakkolan ja vieressä sijainneen Alasiuruan talon navetat olivat aivan vierekkäin taloja vastapäätä. Pihapiireissä oli myös matkatallit. Jaakolan matkatallit sijaitsivat pihan luoteislaidalla nykyisen Karjalantien suuntaisesti. Pihojen läpi kulki hevostie. Vanhat tallit ja navetat purettiin 1960-luvun loppupuolella.

Saksalaisten räjäytettyä vanhan sillan Jaakolan talo vaurioitui, ja mm. vuorilaudoitusta jouduttiin korjaamaan. Vanha pärekatto korvattiin huopakatolla 1950-luvulla.

arviointi:

MRKY 2015: R, M, H, Ht, S

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Pietarila**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-17-1

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: 1800-luvun loppu

arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Pietarilan pihapiiri on osa Kunnantalon törmän aluekokonaisuutta. Pihapiiriin kuuluu asuinrakennuksen ohella talousrakennuksia, sota-aikana rakennettu navetta ja saunarakennus.

historia:

Pietarilan asuinrakennus on ehkä sijainnut aikaisemmin Alasiuruan pihapiirissä. Rakennuksen on siirtänyt nykyiselle paikalleen Pekka Alasiurua 1800-luvun lopulla. Rakennusta korjattiin ja uudistettiin 1980-luvulla. Tuolloin tehtiin uusi saunan ja pesutilat sisältävä kuisti ja ikkunat uusittiin, ikkunoiden vanha ruutujako säilytettiin.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Turva**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-17-188
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1900-luvun alku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Turvan pihapiiri on osa Kunnantalon törmän miljöökokonaisuutta. Pihapiiriin kuuluvat asuinrakennus ja navettarakennus sekä uudempi talousrakennus. Pihapiirissä toimi 1940-luvulla osuuskauppa Turva.

historia:

Turvan tontilla sijaitsevat asuinrakennus ja navettarakennus on rakennettu luultavimmin aivan 1900-luvun alussa. Asuinrakennuksessa asui aikoinaan kaksi veljestä, ja talon pohjoispäässä on toinen sisäänkäynti. Rakennus myytiin ennen sota-aikaa osuuskauppa Turvalle, ja kauppa toimi rakennuksessa noin vuosina 1940-46. Asuinrakennukseen vaihdettiin vanhemmista poikkeavat ikkunat ja vuorilauditus uusittiin 1960-luvun alussa. Navettarakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Törmä**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-17-188
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: ei määritelty
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1800-1900-lukujen vaihde
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Törmän pihapiirissä on 1800- ja 1900-lukujen taitteessa rakennettu asuinrakennus ja pieni talousrakennus. Rakennukset ovat osa Kunnantalon törmän miljöökokonaisuutta. Alkuperäiset piirteensä hyvin säilyttäneet rakennukset edustavat seudulle tyypillistä vanhaa rakentamisperinnettä. Asuinrakennuksessa on Yli-lin alueelle tyypillinen kuisti.

historia:

Törmässä on asunut Alasiuruan sukua. Asuinrakennus on rakennettu 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Rakennus on ollut alkujaan hirsipintainen, ensimmäisen kerran se on vuorilaudoitettu 1930-luvulla. Vuorilaudoitus on ollut aina vaaleaksi maalattu. Ikkunat ja ovet ovat alkuperäiset. Asuinrakennusta vastapäätä sijainnut navettarakennus on purettu 1970-luvulla.

arviointi:

MRKY 2015: R, M, Ht, S

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Yli-lin kunnantalo ja terveystalo**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-17-8/17-14/17-71

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: hallinto

ajoitus: moniperiodinen

ajoitusselite: meijerirakennus 1910-luku, laajennukset 1972 ja 1978, terveystalo 1950-l tienoo

arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Yli-lin kunnantalo on osa Kunnantalontörmän miljöökokonaisuutta. Alkujaan meijeriksi rakennettu, myöhemmin kunnantaloksi muutettu ja useassa otteessa laajennettu rakennus on myös historiallisesti arvokas. Kunnantalon pihapiiriin kuuluu 1900-luvun puolivälissä rakennettu terveystalo.

historia:

Meijeriyhtiön perustamisesta päätettiin vuonna 1913. Meijerin toiminta käynnistyi Siuruanjokivarteen rakennetussa rakennuksessa keväällä 1916. Vanhan meijerirakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut aikojen kuluessa. Rakennus saneerattiin kunnataloksi. Vuonna 1972 rakennusta laajennettiin paloasemalla, jonka suunnitteli Matti Pernu. Vuonna 1978 rakennukseen lisättiin kunnantalon konttorisiipi, laajennuksen suunnitteli arkkitehtitoimisto Esa Paaso.

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

alueen nimi: **Pyramidikattoiset kesänavetat - Haapaniemi (RKY 2009)**

pääas. kunta: Oulu

pääas. kylä/k.osa: Tannila

tyyppi: agraarimaisema

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pyramidikattoisen kesänavetan ainutlaatuinen rakennustyyppi on kehittynyt Pohjois-Suomessa ja -Ruotsissa, jossa kesähyönteisten kiusa on suurin. Karjarakennustyyppin tunnusmerkkinä on pyramidinmuotoinen katto.

Kesäkäyttöön rakennetun navetan rakenne ja muoto on kehitetty suojaamaan karjaa hyönteisiltä. Yöksi suojaan tuodun karjan lämpö aiheuttaa voimakkaan ilmavirran pienessä rakennuksessa, jonka pyramidinmuotoisen katon keskellä olevan ilmanvaihtotorven kautta hyönteiset ajautuvat ulos. Neliömäinen tai pyöreä runko ja kartiomainen katto edesauttavat voimakkaan vedon syntymistä.

Navettoja on säilynyt Pohjois-Pohjanmaalla mm. Iissä Jokikylän Haltun talossa, Pudasjärvellä Mannilassa, Kuusamossa Maaselän kylän Salmelassa ja Jokilamminkylässä Jokelan sekä Ronkaisen tiloilla ja myös Yli-Iissä Haapaniemessä ja Hirvelässä.

Pyramidikattoisia kesänavettoja rakennetaan edelleen. Navettojen rakenne on pysynyt vanhan tradition mukaisena.

lähteet:

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2107

kohteen nimi: **Havula**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-18-40
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1940-luvun alku
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Havula edustaa perinteistä pienimuotoista maatilarakentamista. Pihapiiriin kuuluvat asuinrakennus sekä L-kirjaimen muotoinen talousrakennus, jossa ovat navetta, talli, kesätupa ja sauna. Rakennukset on rakennettu 1940-luvulla. Pihapiiri on edustava esimerkki oman aikansa rakentamisesta. Rakennukset ovat säilyttäneet niille alun perin tyypilliset piirteensä. Asuinrakennuksen koristeellinen korkea kuisti, on Jakkukylän rakentamisperinteelle tyypillinen. Tavallisesta poikkea talousrakennus, jossa toiminnot keskittyvät samaan rakennukseen. Pihapiirissä on tiivis miellyttävä mittakaava.

historia:

Kalle (Kaarlo) Lalli rakensi Havulan talon ja piharakennuksen 1940-luvun alussa perheelleen asunnoksi. Päärakennus oli alkujaan harmaa, vuoraamaton hirsirakennus, jossa oli lautarakenteinen kuisti. Ikkunanpielet ja ovet oli maalattu valkoisiksi. Asuinrakennus vuorattiin peiterimalaudoituksella vuoden 1960 tienoilla. Rakennus punamullattiin, ikkunanpielet, nurkat ja räystäslaudat olivat valkoiset. 1980-luvulta 2000-luvun vaihteen tienoille saakka rakennus oli väriltään vaalean vihreä. Nykyinen väritys on jälleen punainen valkoisin listoin.

Alun perin piharakennus oli nykyistä pienempi, siihen kuului vain nykyisen piharakennuksen länsisiipi, jossa oli pieni navetta, sauna ja kesäpirtti. 1950-luvulla tila kasvoi, ja tuolloin vanhaan piharakennukseen rakennettiin entistä suurempi taitekattoinen navettasiipi ja lato. Entinen navetta muutettiin talliksi.

arviointi:

MRKY 2015: R, Ht, S

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa III, Jakkukylä. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Isokangas**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-421-1-2
kylä/k.osa: Jakku
tyyppi: pyynti ja luontaistalous
ajoitus: 1945-1974
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Perinteinen poroerotuspaikka, jossa on erotusaidan lisäksi vanha kenttäteurastamo. Kiimingin paliskunnan vasa- ja syyserotukset hoidetaan osin Isokankaalla.

lähteet:

Paliskuntain yhdistys 4.10.2016

lähteet:

Kiimingin paliskunta ja Paliskuntain yhdistys 4.10.2016

kohteen nimi: **Niskala ja Juhola**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-421-19-20/41-2

kylä/k.osa: Jakku

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajotus: 1864-1917

ajoitusselite: Niskalan asuinrakennus 1880-luku, Juholan tälle paikalle 1917

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskalan ja Juholan asuinrakennukset sijaitsevat samassa pihapiirissä hienolla paikalla lijoen törmällä. Pihapiiri on jokivarren vanhoja asuinpaikkoja. Miljöökokonaisuus on hieno ja elinvoimainen esimerkki talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Kokonaisuudelle on ominaista kerroksellisuus. Siihen kuuluu asuinrakennusten ohella muutamia vanhoja hirsiaittoja sekä 1900-luvun puolivälin jälkeen rakennettuja talousrakennuksia. Asuinrakennukset ovat säilyttäneet varsin hyvin alkuperäisen ulkoasunsa, useista muutoksista huolimatta. Pihapiiriä ympäröivät viljelyksessä olevat peltoalueet.

historia:

Niskalan talo on rakennettu 1880-luvulla. Talo oli aluksi hirsipintainen, mutta se vuorilaudoitettiin melko pian. Nykyinen vuorilaudoitus on alkuperäinen. Ikkunat on uusittu useaan kertaan, 1950-luvulla ja 1990-luvulla: nykyiset ikkunat ovat kolmannet, mutta ruutujako on alkuperäinen. Kuistissa, ullakolla ja pihan puolella ovat säilyneet alkuperäiset koristeelliset ikkunankehykset. Yksi ikkuna talon länsipäädyssä poikkeaa muista, se on aikanaan muutettu moderniksi puitejaottomaksi ja leveäksi ikkunaksi. Rakennus on maalattu punamullalla vuonna 1996, edellisen kerran se oli maalattu vuonna 1955. Ulko-ovet olivat alkujaan nykyisiä korkeammat, maanrajasta alkavat paripeiliovet. Alkuperäisenä katemateriaalina oli päre aina 1960-luvulle saakka.

Sisätiloiltaan rakennus on säilynyt pääosin vanhassa asussaan (vuoden 1998 inventoinnin mukaan). Pirtissä ovat näkyvillä käsityönä piilutut hirret ja osa pirtin seinä kiertäneistä penkeistä on yhä paikoillaan. Pirtin uuni on uusittu vuonna 1951 ja kamaripäätyyn on samoihin aikoihin tehty uutta sisustusta.

Niskalan talo on sijainnut aikoinaan kulkureitin varrella: rantatie kulki jokitörmää pitkin aivan talon päästä. Talon isäntä kaksi sukupolvea sitten oli kesäisin tukkilauttojen laskijana ja taloon majoittui useita uittolaisia.

Pihapiirissä Niskalan talon jatkeena pääty jokea päin sijainneen vanhemman asuinrakennuksen tuhouduttua tulipalossa paikalle tuotiin sitä korvaamaan Juholan talo hieman alemmaa jokivarresta, Porista. Talon oli rakennutrtanut Poriin Arvi Niskala. Nykyiselle paikalleen rakennus valmistui vuonna 1917. Rakennusta on vuosien varrella kunnostettu perinteitä kunnioittaen. Alkujaan rakennuksessa oli T-karmiset ikkunat, jotka muutettiin 1950-luvulla kuusiruutuisiksi. Nykyiset ikkunat on uusittu 1970-luvulla 1950-luvun ikkunoiden mallilla. Vuonna 1977 rakennusta jatkettiin pohjoispäätyyn sijoittuvalla lautarakenteisella osalla. Vuorilaudoituksena oli alun perin pystysuuntainen peiterimaverhous, joka vaihdettiin vaakaponttilaudoitukseksi 1950-luvulla tehdyn remontin yhteydessä. Alkujaan ulkoseinät olivat punamullatut valkoisin somistein. Vanha pärekatto vaihdettiin peltikattoon jo varhain, peltikatto oli paikakunnalla ensimmäisiä ja tehty paloista saumaamalla. Rakennuksen sisätilat ovat täysin modernisoidut.

Pihapiirissä on tehty vuosien mittaan muutoksia. Vanhoja talousrakennuksia on purettu uusien tieltä. Jokitörmällä aittarivistössä sijaitsevia aittoja on siirretty, mm. kaksikerroksinen aitta on siirretty nykyisen tien varteen.

Jokitörmällä on sijainnut myös kolmas asuinrakennus, ns. luhtiasunto, joka on siirretty lihin, Haminaan vievän tien tuntumaan.

arviointi:

MRKY 2015: R, M, S

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Pikkujakku**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-421-1-4

kylä/k.osa: Jakku

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajotus: 1864-1917

ajoitusselite: asuinrakennus 1800-l loppu/ 1910-luku, eläinsuoja 1800-1900-l vaihde, uusi asuinrakennus 1983

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pikkujakun asuinrakennus on rakennettu 1800-luvun jälkipuoliskolla. Tuolta ajalta ovat peräisin julkisivujen klassistiset yksityiskohtat, kuten ensimmäisen kerroksen ikkunoiden kehykset. Taloon on 1910-luvulla rakennettu kaksikerroksinen kuisti, jonka koristelussa näkyy kansallisromantiikan vaikutus. Rakennuksessa on kiinnostavaa kerroksellisuutta, eri aikakausien tyyliä ovat selvästi nähtävissä. Pihapiiriin kuuluvat asuinrakennuksen lisäksi hirsirakenteiset navetta ja aitta, maakellari sekä vuonna 1983 valmistunut uusvanhan tyylinen asuinrakennus. Pikkujakku on esimerkki talonpoikaisesta rakentamisperinteestä.

historia:

Pikkujakku on erotettu vuonna 1913 omaksi palstatilakseen vuonna 1863 perustetusta Jakun tilasta. Tilalle muutti aikaisemmin Alajakussa asunut kyläseppä Juho Jakku Jenni-vaimoineen. Vuoden 1913 rekisterikartassa näkyvät Pikkujakun asuinrakennus, varastorakennus, joka toimi myös sepän pajana sekä aitta, joka on luultavasti sama kuin pihapiiriin nykyisinkin kuuluva, eri paikkaan siirretty aitta.

Asuinrakennus on luultavasti peräisin 1800-luvun jälkipuoliskolta. Tähän viittaa 1910-luvulla otettu valokuva, jonka mukaan hirret olivat tuolloin jo melko kuluneita. Samaa ajankohtaan viittavat myös kuvassa näkyvät klassististyylliset ikkunankehykset ja lohkotuista kivistä tehty perusta. Rakennus on saattanut sijaita aikaisemmin muualla, josta se on siirretty nykyiselle paikalleen Pikkujakun tilan perustamisen yhteydessä. 1910-luvulla taloon rakennettiin koristeellinen kaksikerroksinen lautarakenteinen kuisti, jonka koristelussa näkyy kansallisromantiikan vaikutus. Ullakon ikkunat ovat myös samalta ajalta, niiden porrasmainen muoto poikkeaa selvästi ensimmäisen kerroksen muodoiltaan klassistisista ikkunoista. 1900-luvun alussa rakennus oli vuorilaudoitamaton, myös nurkat olivat laudoittamattomat, hirsissä oli ehkä vaaleahko (keltamulta?) väri. Ikkunoiden vuorilaudat olivat valkoiset, ruutuikkunoiden puitteet tummat. Vaakalaudoitettu kuisti oli maalattu vaaleaksi, koristelutoituksissa ja ikkunanpielissä oli kahta tummaa sävyä. Katemateriaalina oli päre. Kattoa reunusti kuistin kohdalla hienopiirteinen räystäslista. Kuistin harjan päällä oli puinen "tuuliviiri".

Nykyisen vuorilaudoituksen ikä ei ole tarkkaan tiedossa, se lienee tehty nurkkapilastereista päätellen viimeistään sotien välisenä aikana. Muistitietojen mukaan rakennus oli viimeistään 1940-luvun alusta lähtien marjapuuron väriksi maalattu, nurkat ja ikkunanpielet olivat valkoiset, ikkunanpuitteet tummat. Taloon tehtiin 1950-60-lukujen vaihteessa peruskorjaus, tuolloin laitettiin sähköt, vesijohto ja huopakate. Jenni jakku asuin talossa kuolemaansa saakka, vuoteen 1963.

Vuonna 1983 Pikkujakun pihapiiriin vanhan asuinrakennuksen viereen rakennettiin uusvanhan tyylinen puurunkoinen asuinrakennus, jonka ulkoiset piirteet jäljittelevät vanhaa asuinrakennusta. Talon suunnitteli arkkitehtiyliloppilas Jaakko Eskelinen. Samassa yhteydessä Pikkujakun asuinrakennus maalattiin punamullan väriksi, ikkunoiden vuorilaudat, nurkat, koristelistat ja ovet valkoisiksi.

arviointi:

MRKY 2015: R, S

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa III Jakkukylä. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Turtinen (Turtinen ja Hintsa)**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-421-10-21/10-29/10-3

kylä/k.osa: Jakku

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: moniperiodinen

ajoitusselite: asuinrakennukset 1700-l loppu/1800-1900-l vaihe ja 1914-1917, talousrakennukset 1900-l alku

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kokonaisuuteen kuuluu kolme pihapiiriä, Turtinen (Hintsa), vanha Turtinen ja Jussila. Rakennukset sijaitsevat lijoen törmällä, vanhalla rakennuspaikalla, Turtisen tilan mailla. Alkujaan paikalla asui kolme veljestä.

Turtisen (Hintsan) pihapiiri on hieno ja erittäin hyvin säilynyt esimerkki talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Pihapiiriin kuuluu kokonaisuudessaan kolmetoista rakennusta. Pihapiirin ympärillä sijaitsevat 1910-luvulla rakennettu päärakennus, sitä selvästi vanhempi hirsirakenteinen talli, kookas navettarakennus vuodelta 1922, pieni mökki, vanha savusauna ja maakellari. Pihapiirin ulkopuolella sijaitsevat vuonna 1832 rakennettu hirsiaitta, riihi elohuoneineen ja pajarakennus.

Turtisen pirtti (vanha Turtinen) on vanhimpia lähellä alkuperäistä asuaan säilyneitä savupirttejä Yli-lissä. Rakennuksessa on näkyvissä vanhoja rakennusdetalleja. (Rakennus on mukana vuoden 1993 inventointiluettelossa nimellä Turtinen). Nykyään rakennus on pääosin 1930-luvulta peräisin olevassa asussa. Rakennukseen kuuluneet talousrakennukset on purettu.

historia:

Turtisen tilasta on merkintä vuoden 1766 iin Pirttitörmän pelto- ja metsäkartassa. Nykyään vanhalla rakennuspaikalla sijaitsevat Turtinen, vanha Turtinen ja Jussila.

Rakennuksista vanhin on Turtisen pirtti. rakennuksen tarkka rakennusaika ei ole tiedossa. Rakennuksen vanhin osa, pirttipääty, on entinen savupirtti. Se on todennäköisesti rakennettu jo 1700-luvun lopulla. Pirtissä on taitteinen sisäkatto ja harvinaisen jyrkät käsin veistetyt hirret näkyvissä. Talon keittiö ja kamaripääty on rakennettu todennäköisesti 1800-luvun lopulla. Pihanpuolen kamarissa on pidetty myös kauppaa. Alkujaan rakennuksessa ei ollut umpinaista kuistia, vaan sisään kuljettiin suoraan ulkoa tai avoverannan kautta. Vuoden 1998 inventoinnin mukaan rakennuksessa oli tuolloin umpinainen kuisti, joka on päivitysinventoinnin 2015 mukaan purettu. Rakennus on ollut alkujaan hirsipintainen. Nykyinen vuorilauditus on tehty viimeistään 1930-luvulla. Alkujaan talossa oli pärekatto, joka oli myöhemmin kamaripäädystä peitetty huovalla. 1930-luvulla on tapetoitu kamarin seiniä Amerikasta tuoduilla papereilla. Rakennukseen kuuluivat aikanaan taloa vastapäätä tien suuntaisesti pihaa rajaava navetta, päittäin jokea vasten sijaitseva talli- ja puohirakennus sekä elosuoja. Turtisen pirtissä on asuttu 1960-luvulle saakka. Sen jälkeen talossa toimi muutaman vuoden ajan kansalaisopisto.

Turtisen (Hintsan) päärakennusta alettiin rakentaa vuonna 1914, muuri on muurattu 1917. Rakennus oli alkujaan hirsipinnalla ja punamullattu. Vuorilauditus on tehty 1940-50-lukujen vaihteessa. Samassa yhteydessä alkujaan T-malliset ikkunat muutettiin nykyisiksi 6- ja 9-ruutuiseksi ikkunoiksi. Alun perin rakennuksessa oli pärekatto, tiilikatto asennettiin 1970-80-lukujen vaihteen tienoilla. Myöhemmin vuorilauditusta on osittain uusittu ja takasivulle on lisätty pieni kattoikkuna ullakkokamarin rakentamisen yhteydessä. Sisätilat ovat alkuperäisessä järjestyksessään. Pirtissä on mm. alkuperäinen muuri.

Varastona toimiva talli on vanhassa asussaan. Rakennuksen iästä ei ole varmaa tietoa, mutta rakennus on päärakennusta selvästi vanhempi ja ollut ehkä joskus asuinrakennuksena. Komea navettarakennus on vuodelta 1922. Myös navetassa on ollut pärekatto, sittemmin osittain tiilikatto ja osittain vanha peltikatto. Lisäksi pihapiirissä on pieni mökki, jossa on mm. toiminut sota-aikana kauppa, vanha uloslämpiväksi muutettu savusauna sekä vuonna 1934 rakennettu maakellari. Pihapiirin takana on vanha hirsiaitta, johon on hirteen merkitty vuosiluku 1832. Aitta on siirretty muualta nykyiselle paikalleen. Pihapiirin tuntumassa on myös vanha mustunut riihi ja siihen liittyvä elohuone. Kauempana metsässä on vanha pajarakennus.

arviointi:

MRKY 2015: R, M, S, Ht

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa 2, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, Oulu, 1998

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

kohteen nimi: Ahvenniemen koulu

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-8-60

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1930

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Vuonna 1930 valmistunut kookas koulurakennus sijaitsee Iijien törmällä. Pihapiiriin kuuluu koulun lisäksi talouskämälärakennus, sauna ja aitta. Ahvenniemen koulu on hyvin alkuperäisessä asussaan säilynyt, tyypillinen oman aikansa koulurakennus. Koulurakennuksen alakerrassa sijaitsevat koululuokat ja opettajan asunto, toisessa kerroksessa on toinen asunto esim. talonmiehelle.

historia:

Ahvenniemen vanha koulu paloi vuonna 1929. Nykyinen koulu rakennettiin sen tilalle vuonna 1930. Rakennus toimi koulukäytössä 1980-90-lukujen vaihteeseen saakka, sen jälkeen rakennus on ollut nuorisotilana ja kansalaisopiston käytössä.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht, I

lähteet:

Yli-Iin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-Iin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Ala-Pahkala**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-22-82
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: asuinrakennus 1904
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Ala-Pahkala on vanha porotila ja alueen vanhoja päätiloja. Kookas asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun alussa. Rakennus edustaa perinteistä talonpoikasta rakentamisperinnettä. Rakennuksen kuisti on uusittu vastikään, 2010-luvun alussa. Pihapiirissä on asuinrakennuksen lisäksi jäljellä osa vanhasta hirsinavetasta ja vanha tallirakennus.

historia:

Ala-Pahkala on luultavasti Pahkalan kylän vanhin tila. Se on aikanaan ollut vauras tila ja kylän päätila. Se on vanha porotila, poroja oli 1900-luvun alussa paljon. Myös hevosia oli tilalla aikanaan paljon, parhaimmillaan 16. Ala-Pahkalan isännällä oli kesäasuntona vanha Hokkasen talo Yli-lin kirkonkylässä, kylälle mentiin mm. heinäntekoon ja kalastamaan. Ala-Pahkalassa oli kylän ainoa puhelin 1950-luvulle saakka. Talo toimi aikanaan majapaikkana mm. uiittolaisille, lauttamiehille ja metsämiehille. Näistä vierailuista on muistona pirtin seiniin ja ullakolle kirveellä tehtyjä puutavarayhtiöiden merkkejä. Pihapiirissä asui useampia sukupolvia ja työntekijöitä. Talossa oli paljon piikoja ja renkejä, joita varten pihapiirissä oli paljon nukkuma-aittoja.

Ala-Pahkalan asuinrakennuksen pirttipääty on rakennettu vuonna 1904, kamaripääty lienee suunnilleen saman ikäinen. Pirttipäädyssä on rossipohjarakenne, kamaripäädyssä multapenkkiperustus. Pirtin alle on rakennettu kellari vuonna 1914. 1960-luvun alussa rakennuksen toiseen kerrokseen on rakennettu huone vuokralaiselle. Alkujaan rakennus on ollut hirsipinnalla. Vuoden 1997 inventointitietojen mukaan nykyinen ulkoverhous on alkuperäinen. Rakennuksen kuistia on uusittu vuoden 1997 jälkeen, 2010-luvun alussa, mikä on jossain määrin muuttanut rakennuksen ulkoasua. Nykyään katteena on palahuopakate. Pirtin uuni uusittiin 1950-luvulla. Tuolloin rakennukseen tehtiin myös muita sisustustöitä ja asennettiin sähköt.

Alun perin pihapiiri on ollut jokaiselta sivultaan suljettu, ja tiet ovat kulkeneet kapeista solista rakennusten väleistä. Päittäin nykyistä asuinrakennusta vasten sijaitsi vanha asuinrakennus, jonka hirsistä nykyisen talon pirttipää on ehkä rakennettu. Päärakennuksen oikealla puolella oli vanha hirsinen asuinrakennus, joka toimi kesäkeittiönä. Päärakennusta vastapäätä sijainnut navetta oli nykyistä pitempi, ja siinä oli pihan puolella karjakeittiö. Navetan vieressä oli tallirakennus. Päärakennuksen vasemmalla puolella oli toinen tallirakennus ja aitta, joiden välistä tie kulki. Pihan ulkopuolella oli savusauna, joka purettiin 1940-luvulla, liiterirakennuksia ja latoja, päärakennuksen takana oli kaivo. Valtaosa piharakennuksista purettiin sotien jälkeen 1950-luvulla.

arviointi:

MRKY 2015: R, H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Alatalo**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-3-48/3-49

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1722-1808

ajoitusselite: asuinrakennusten vanhimmat osat 1700-l, laajennettu 1800-l

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pihapiiri sijaitsee Iijokitörmällä joen pohjoisrannalla. Pihapiiriin kuuluu kaksi asuinrakennusta, joista toinen sijaitsee joen varrella joen suuntaisesti, toinen pihan koillislaidalla, sekä muutamia talousrakennuksia. Rakennukset ovat ulkoasultaan hyvin säilyneitä esimerkkejä paikallisesta talonpoikasta rakentamisperinteestä. Asuinrakennukset on rakennettu useassa osassa, vanhimmat osat on rakennettu 1700-luvulla. Pihapiiri on nykyään jaettu kahteen osaan istutuksilla.

historia:

Pihapiiri sijaitsee hyvin vanhalla rakennuspaikalla. Alkujaan paikalla oli asuinrakennuksena savupirtti, joka saattaa olla toisen edelleen olemassa olevan asuinrakennuksen keskiosa. Pihapiiri on ollut kahden talon yhteispiha.

Alkujaan pihapiirissä on ollut paljon talousrakennuksia. Niistä suurin osa on aikojen kuluessa purettu. Pihaa rajasivat Alatalon navetta sekä talli ja puohirakennus. Ne purettiin 1970-luvulla.

Joen suuntaisen asuinrakennuksen vanhempi osa, pohjoispääty, on rakennettu 1700-luvulla. Rakennusta on myöhemmin jatkettu. Rakennuksessa on alkuperäinen vuorilauditus, johon on merkitty vuosiluku 1896. Ullakon ikkunoissa on alkuperäiset Olhavan lasiruukin tekemät ikkunalasit. Julkisivusommittelultaan epäsymmetrinen kuisti on Juho Alatalon, taitavan puusepän, suunnittelema ja rakentama. Alatalossa pidettiin talvisin käsityökoulua ja työverstasta. Juho Alatalo oli myös rekimestari. Talon ullakolla on tallella perinteisiä reentekovälineitä. Taloon uusittiin pärekatto vielä 1950-luvulla. Nykyinen katto on huopaa.

Pihan koillislaidalla sijaitsevan asuinrakennuksen keskiosa lienee 1770-luvulla rakennettu savupirtti. Rakennusta laajennettiin joen puoleiseen pätyyn rakennetulla pirtillä vuonna 1886. Toiseen pätyyn rakennettiin toinen pirtti vuonna 1891. Alun perin rakennukseen johti kaksi matalaa kuistia. Nykyinen korkea kuisti on rakennettu vuonna 1946. Tuolloin myös joenpuoleisen pirtin ikkunoita suurennettiin 9-ruutuisiksi. 1960-luvulla joenpuoleinen pirtti muutettiin useamman huoneen asunnoksi ja ikkunat uusittiin. Vuorilauditus uusittiin 1960-luvulla vanhan mallin mukaisesti. Rakennuksen sisätilat on uudistettu 1980-luvulla. Perinteisimmässä asussaan on säilynyt tien puoleisessa päädyssä sijaitseva pirtti.

arviointi:

MRKY 2015: R, Ht

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Hangaslammen tukkikämppä**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-893-10-3
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1945-1974
ajoitusselite: asuinkämppä 1959, savusauna noin 1959
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pyöreistä hirsistä salvottu perinteinen tukkikämppä (pohja n. 8x16 m), joka on siirretty nykyiselle paikalleen v. 1958. Lisäksi talli, sauna ja liiteri.

Lähde: Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Huovi**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-17-46

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: asuinrakennus 1933-1938, saunarakennus/puohi 1930-luku

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Huovin pihapiiriin kuuluu kaksikerroksinen, vuonna 1938 valmistunut asuinrakennus ja yksikerroksinen talousrakennus samalta ajalta. Asuinrakennuksessa on korkea kulmista viistetty lasikuisti. Kohde on edustava esimerkki oman aikansa rakentamisesta. Se poikkeaa paikallisesta rakennusperinteestä. Rakennus lienee saanut vaikutteita amerikkalaisesta siirtomaatyylisestä Huovin sisarusten mukana. Rakennuksella on myös paikallishistoriallista arvoa, siellä on ollut mm. kansanhuollon toimisto ja lin uittoyhdistyksen ja osuusliikkeen työsuhteasuntoja.

historia:

Talon rakennuttivat Amerikassa ansaitsemillaan varoilla sisarukset Elsa ja Eeva Huovi. Tontti on erotettu viereisestä sisarusten kotitilasta Aaltioista.

Elsa Huovi muutti Amerikkaan vuonna 1914 ja Eeva Huovi 1923. Sisarukset toimivat palvelijoina varakkaissa amerikkalaisissa perheissä. Käydessään vuonna 1933 Suomessa Elsa Huovi antoi sedälleen Jaakko Huoville tehtäväksi Talon rakennuttamisen. Rakennustyöt aloitettiin Elsa ja Jaakko Huovin suunnitelmien pohjalta vuonna 1933. Rakennustyöt saatiin päätökseen vuonna 1938. Samana vuonna sisarukset muuttivat takaisin Suomeen.

Talo oli Huovin sisarusten aikana tunnettu ja mieluinen kyläilypaikka. Sodan aikana ja sen jälkeen talossa toimi useita vuosia kansanhuollon toimisto. Talon yläkerrassa asuin tuolloin myös vuokralaisia. Sisarusten avioituttua ja muutettua pois paikkakunnalta talo myytiin lin Uittoyhdistykselle vuonna 1952. Uittoyhdistys myi sen edelleen Osuusliike Turvalle vuonna 1966. Näiden omistajien aikana rakennuksessa oli työsuhteasuntoja.

Talo myytiin yksityisomistukseen vuonna 1984. Tuolloin se oli erilaisten saneerausten ja huonosti tehtyjen muutostöiden jäljiltä huonossa kunnossa. Taloon tehtiin mittava peruskorjaus arkkitehti Matti Leiberin suunnitelmien pohjalta vuosina 1984-1986. Korjauksessa rakennuksen ulkoasu pyrittiin pitämään alkuperäisessä asussaan. Uusittavat osat, kuten ovet ja kuistin ikkunat, teetettiin vanhojen kaltaisiksi. Sisätiloihin tehtiin muutoksia, mm. huonetiloja muutettiin, kuitenkin vanhoja perinteitä kunnioittaen. Yläkerta otettiin kokonaisuudessaan asuinkäyttöön.

Rakennuksen ulkoväritys oli alkujaan punamulta valkoisin somistein, kuisti oli maalattu vaaleaksi. Nykyinen väritys on peräisin 1980-luvulta.

Piharakennus on luultavasti rakennettu samaan aikaan asuinrakennuksen kanssa. Alkujaan siinä olivat saunatilat ja aitta sekä kesäpuoli.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht, M

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

kohteen nimi: **Hökkä**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-30-7
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: asuinrakentaminen
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: asuinrakennus 1870-l, kuisti 1920-30-l
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Vuonna 1870 rakennettu asuinrakennus sijaitsee Hökänrannalla lijoen rantatöyräällä. Rakennus on säilynyt lähes täysin alkuperäisessä asussaan. Arkkitehtuurissa ja detaljeissa on paljon taidokasta puusepäntyötä ja omaleimaisia tyylipiirteitä.

Asuinrakennuksen lisäksi pihapiiriin kuuluu 1950-luvulla rakennettu hirsinavetta. Pihapiiriin vielä 1990-luvun alussa kuuluneet muut rakennukset, kesäpuoli ja aitta, on purettu ja siirretty muualle 1990-luvulla. Pihapiirin pohjoispuolella on maatilan pihapiiri, jonka 1900-luvun lopulla rakennettu asuinrakennus sijaitsee Hökän toisen asuinrakennuksen paikalla.

Paikalla on myös henkilöhistoriallista arvoa. Hökän tila (paikalla aikaisemmin sijainnut pihapiiri) on Paavo Ruotsalaisen opettajana tunnetun Jaakko Högmanin synnyinpaikka. Asuinrakennuksen eteläpäädyssä tuomen alla on muistokivi vuodelta 1983.

historia:

Hökän talo on rakennettu vuoden 1870 tienoilla. Paikalla aikaisemmin sijainnut pihapiiri tuhoutui tulipalossa vuonna 1868. Paikalle rakennettiin kaksi asuinrakennusta, joista toinen, suurempi, sijaitsi Hökän pohjoispuolella, nykyisen uuden asuinrakennuksen paikalla. Talojen hirret salvettiin heti kesällä 1868.

Hökkä on vanha kantatila. Paikalla on asuttu vähintään 300 vuotta. Paikalla nykyistä rakennusta ennen sijainnut talo oli vuonna 1750 syntyneen pohjalaisen sepän Jaakko Hökän syntymäpaikka. Tämä muutti myöhemmin nimensä Johan Högmaniksi ja tuli tunnetuksi Paavo Ruotsalaisen opettajana.

Hökän talon rakensi Matti Hökkä, seppä ja puuseppä, ollessaan vasta 18-vuotias. Talon taidokkaat ja omintakeiset koristeet sekä verhouksen kulmistaan pyöristetyt pystyrimat kertovat puusepän taidosta ja taiteellisesta näkemyksestä.

Hökän mailla lijoen eteläpuolella elettiin pitkään eristyksissä, sillä teitä ei juuri ollut eikä siltayhteyttä joen pohjoispuolelle, missä sijaitsi kylän keskus. Tavarat kuljetettiin veneillä ja proomuilla. Hökän pirtissä pidettiin kauppaa vielä sotien jälkeenkin.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht, S

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Koskela (Koskela, Alakoskela, Ylikoskela)**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-422-7-37/7-44/7-39
kylä/k.osa: Karjala
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: asuinrakennukset 1800-l puoliväli ja jälkipuoli, 1920-luku, kavinavetta 1887
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Koskelan, Alakoskelan ja Ylikoskelan rakennukset sijaitsevat kolmen pihapiirin muodostamana rykelmänä Keskikylässä lijoen pohjoispuolella. Kohde on esimerkki talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Rakennuksilla on myös paikallishistoriallista merkitystä. Kokonaisuuteen kuuluu kolme asuinrakennusta ja useita talousrakennuksia, mm. useita aittoja ja kookas kavinavetta, jonka katto on pudonnut alas. Alakoskelan asuinrakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Pihapiirissä on myös uudehko omakotitalo.

historia:

Koskelan tilasta on merkintä maarekisterissä vuodelta 1813. Nykyään olemassa olevista asuinrakennuksista Koskelaa on pidetty vanhimpana. Alakoskela vaikuttaisi nykyisessä asussaan Koskelaa vanhemmalta, mutta Koskelaan lienee tehty aikojen kuluessa enemmän muutoksia kuin Alakoskelaan.

Koskelan talon vanhin osa on pirttipääty, joka lienee rakennettu 1850-luvulla. Rakennusta jatkettiin kamaripäädellä vuonna 1887. Kamaripäädyn toinen huone on ollut maitohuoneena, joten päädystä ei ole ikkunoita. Taloon on aikojen mittaan tehty useita muutoksia. Muun muassa ikkunankehukset on uusittu. Kuistia on siirretty ja vanhasta porstuasta on tehty takahuone.

Koskela toimi kestikievarina ja Koskelasta lienee saanut alkunsa Siuruan Osuusmeijerin perustaminen vuonna 1912. Koskelassa on perustettu vuonna 1918 suojeluskunnan paikallisosasto. Kunnanvaltuuston ensimmäinen kokous pidettiin talon pirtissä vuonna 1924. talossa toimi Yli-lin Osuuskassa 1920-30-luvuilla, ja talo oli myös paikkakunnan puhelinkeskuksena. Koskelan postiauto oli 1930-luvun alussa pitäjän ensimmäisiä autoja.

Alakoskelan vanhin osa on kamaripääty. Pirttipääty on rakennettu hieman sitä myöhemmin. Toinen kamareista oli pitkään maitohuoneena ja sinne oli oma sisäänkäyntinsä.

Alakoskelassa toimi Osuuskassa 1920-luvun lopulta vuoteen 1942 saakka. Alakoskela oli postin jakelupisteinä vuoteen 1937 saakka. Samassa huoneessa toimi koulun kirjasto vuosina 1946-1956. Rakennuksessa on asuttu vuoteen 1971 saakka. Rakennus on säilynyt vanhassa asussaan, lukuun ottamatta katetta: pärekaton päälle on asennettu huopa vuonna 1969. Rakennuksessa on Yli-lin seudulle tyypillinen korkea kuisti.

Pihapiirissä on vuonna 1887 rakennettu kavinavetta, josta on jäljellä kiviseinät. Navetta oli aikanaan kaikkien kolmen talon yhteiskäytössä. Alakoskelan pihapiirissä sijainneet vanhat aitat siirrettiin pois 1990-luvulla. Uudemman asuinrakennuksen vieressä on vanha riipi.

Ylikoskelan talo on kuulunut alkujaan Koskelan tilaan. Asuinrakennus on rakennettu 1920-luvulla. Alkujaan rakennukseen kuului nykyinen pirttipääty ja keittiö, itäpäädystä sijaitseva kamari rakennettiin 1930-luvulla. Rakennus on säilynyt sekä sisältä että ulkoa vanhassa asussaan. Kuisti on rakennettu uudelleen entisen

kaltaiseksi ja osin vanhan kuistin materiaaleista. Pirtin suuri uuni on purettu. Pihapiirissä on kaksi vanhaa hirsiaittaa.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa II, Kirkonkylä, Maalismaa. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Koutuanniemi (Rieskala)**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-28-3

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: asuinrakentaminen

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: asuinrakennus 1900-luvun alku

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Pihapiiristä on jäljellä enää asuinrakennus. Kohteen arvo perustuu siihen, että perimätieto kertoo sen toimineen aikanaan jääkärietappina.

arviointi:

MRKY 2015: H

kohteen nimi: **Manninen (Färi-Manninen)**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-422-17-158

kylä/k.osa: Karjala

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: asuinrakennus 1867, navetta/karjalato 1914, talli/puohi 1870

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Färi-Mannisen pihapiiri sijaitsee rantatörmällä lijoen ja Siuruanjoen yhtymäkohdassa. Asuinrakennus sijaitsee lijoen varrella tyypilliseen tapaan jokitörmällä rannan suuntaisesti. Rakennuksen vanhin osa on ollut pieni lossimökki, jota on laajennettu vuonna 1876 ja 1900-luvun vaihteessa. Pihapiiriin kuuluvat myös vuonna 1914 rakennettu navetta ja 1870-luvulla rakennettu ja 1930-luvulla jatkettu ja muutettu talli-puohi.

Färi-Mannisen pihapiiri on hyvin säilynyt ja edustava esimerkki talonpoikaisesta rakentamisperinteestä seudulle tyypillisine yksityiskohtineen. Asuinrakennuksessa on Yli-lin seudulle tyypillinen kuisti.

Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla joen yli kulkevan sillan kupeessa. Talon kohdalta kulki joen yli lossi vastapäisen Jaakkolan rantaan vuoteen 1935 saakka. Taloon liittyy myös paikallista historiaa: Färi-Mannisessa toimi aikojen kuluessa Yli-lin ensimmäinen posti, kyläkauppa ja kestikievari.

historia:

Asuinrakennuksen vanhin osa on luultavasti ollut alun perin lossimökki. Heikki Mannisen ostettua paikan mökkiä suurennettiin asuintaloksi Karjalankylän Jurvakaiselta tuodulla talolla vuonna 1876. Välillä vuonna 1896 tila nimettiin Heikkiseksi, ja vuonna 1899 heikki Mannisesta tuli tilallinen. Nykyiseen kokoonsa talo on rakennettu 1900-luvun vaihteessa.

Rakennus oli aluksi hirsipintainen, pystyvuoraus on tehty myöhemmin. Pärekaton päälle on asennettu huopa 1960-70-lukujen vaihteessa. Kuistissa alkujaan olleet vihreät koristelistat on aikanaan maalattu valkoisiksi. Sisätiloja on uudistettu 1920-30-luvuilla. Pirtin alkuperäinen uuni oli nykyistä 1920-luvulla tehtyä uunia suurempi.

Talossa toimi Yli-lin ensimmäinen posti 1910-luvulta sotiin asti. Myös paikkakunnan ensimmäinen kyläkauppa oli Färi-Mannisessa. Koulurakennuksen tuhoututtua tulipalossa pirtissä pidettiin koulua keväällä 1929. Talolla oli viralliset kestikievarin oikeudet vuosina 1935-37. Kestikievarioikeuksia huutokaupattiin, ja oikeuksien saamiseksi talojen oli täytettävä erilaisia vaatimuksia, jotka koskivat mm. huonetiloihin, huoneiden lämpötilaa ja hevoskyytien järjestämistä. Färi-Mannisen saatua kestikievarioikeudet mm. majoitushuoneeseen oli asennettava vaatimusten mukainen "terveysikkuna", jonka saranasysteemi estää kylmän ulkoilman suoran virtauksen huoneeseen.

Sota-aikana talossa pidettiin lääkärin vastaanottoa. Talossa asui kuusamolaisia evakoita, ja taloon oli sijoitettu myös venäläinen sotavanki työtekijäksi. Färi-Mannisessa on ollut muinakin aikoina paljon yöpyjiä, mm. sillan rakentajia majoitettiin Färi-Mannisen rakennuksiin.

Pihapiirissä oleva navetta on rakennettu vuonna 1914. Se oli alun perin 20 lehmän suurnavetta. Pohjoispuolen siipi purettiin 1970-80-lukujen vaihteessa. Alkuperäinen pärekatto on korvattu pellillä. Navetan länsipuolella sijaitsevan talli-puohin vanhempi osa on 1870-luvulta. Rakennusta on jatkettu ja muutettu 1930-luvulla.

Rakennukseen on vaihdettu peltikate 1970-80-lukujen vaihteessa.

Talon kohdalla joen yli kulki lossi vuoteen 1935 saakka. Maantie kulki pihapiirin ohi. Silta joen yli valmistui 1935. Myös sota-aikana, vuosina 1945-46 lossi oli korvaamassa saksalaisten räjäyttämää vanhaa siltaa.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht, S, M

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Ahvenojan mylly**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-423-40-18/878-2
kylä/k.osa: Kollaja
tyyppi: teollisuus
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: mylly 1864, talli/puohi 1800-1900-lukujen vaihe
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Ahvenojan mylly on edustava ja hyvin säilynyt esimerkki maaseudun pienimuotoisesta teollisesta rakennusperinnöstä. Mylly sijaitsee Iijokeen laskevan kapean Ahvenojan varressa ja puohi sen lähistöllä. Hirsirakenteinen mylly on rakennettu vuonna 1864. Vanha talli-puohirakennus on pelastettu ja siirretty paikalle patoaltaan paikalta.

historia:

Ahvenojan mylly on tietävästi rakennettu vuonna 1864. Hirsissä on lisäksi merkinnät vuosilta 1891 ja 1904. Ahvenojan mylly on ollut alueen talojen, Kaukon, Majava-ahon ja Peltoniemen, yhteisomistuksessa ja käytössä. Noin kilometrin verran myllyltä yläjuoksulle päin on rakennettu pato eli tammi ja pieni vedenkeruuallas veden riittävyyden varmistamiseksi. Mylly on ollut käytössä aina 1940-luvun lopulle saakka.

Myllyn yhteydessä ei alkujaan ollut aittaa tai varastoa. 1960-luvulla joukko paikallisia nuoria halusi vanhaa perinnettä vaaliakseen perustaa myllyn luokse pienimuotoisen kotiseutumuseon. Pohjolan voimalta saatiin tarkoitusta varten vanha Kälkäjän tilan talli-puohirakennus. Muut tilan rakennukset purettiin Iijoen säännöstelyaltaan tieltä. Tallirakennukseen on kerätty vanhaa esineistöä.

arviointi:

MRKY 2015: R, S, Ht

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I, Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Haapaniemen kestikievari (Jaakkola)**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-424-13-18

kylä/k.osa: Tannila

tyyppi: vapaa-aika ja matkailu

ajoitus: 1809-1863

ajoitusselite: asuinrakennus/kestikievari, savusauna ja kesänavetta 1850-luku, kalamaja 1782/1897, aitta 1870

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kestikievarina toiminut Haapaniemi sekä kokonaisuuteen kuuluvat savusauna ja kesänavetta on rakennettu 1850-luvulla, jyvääittoa vuonna 1870. Kalamaja on rakennettu vuonna 1752, se on siirretty Haapaniemen tilalle Oijärveltä 1897.

Haapaniemen kestikievarilla on Tannilan kylässä merkittävä paikallishistoriallinen asema. Talo on toiminut majatalona. Viralliset keskikievarioikeudet se sai vuonna 1917. Vanha päärakennus on saneeraustöiden myötä menettänyt alkuperäistä ilmettään. Pihapiiri on kuitenkin edelleen kokonaisuutena arvokas. Siihen kuuluu useita alkuperäisessä asussaan säilyneitä talousrakennuksia.

Rakennusryhmä sijaitsee Kievaritien varressa. Kestikievarin lisäksi pihapiiriin kuuluvat vuonna 1985 rakennettu omakotitalo ja autotalli. Samassa pihapiirissä vanhaa kievarirakennusta vastapäätä on Tuomelan 1940-luvun lopulla rakennettu asuintalo. Päärakennuksen itäpuolella sijaitsee 1950-luvulla rakennettu "kesäpuoli". 1960- ja 1970-luvuilla pihapiiri on täydentynyt navetta- ja saunarakennuksilla. Pihapiiristä rantaan johtavan tien varressa sijaitsevat savusauna ja kalamaja sekä niitä uudempi latorakennus ja Tuomelan vanha hirsiaitta ja navetta. Kievarin pihapiirissä sijainnut kymmenen hevosen talli on purettu vuonna 1985 uuden omakotitalon paikalta. Kievarintien toisella puolella on useita erilaisia eläinsuojia ja -aitauksia.

Kokonaisuuteen kuuluu valtakunnalliseksi rakennetuksi kulttuurympäristöksi (RKY 2009) määritelty pyramidikattoinen kesänavetta.

historia:

Haapaniemi on ollut tunnettu majapaikkana jo valmistumisestaan lähtien 1850-luvulta saakka. Rakennus toimi aikanaan myös jääkärien etappipaikkana. Haapaniemi sai viralliset kestikievarioikeudet Suomen itsenäistyttyä vuonna 1917. Talo on aina ollut vilkas käyntipaikka, sillä vanha maantie kulki talon sivuitse ja talon kohdalla oli linja-autopysäkki aina 1970-luvulle saakka.

Talo on ollut kylällä monipuolisen toiminnan keskus. Siellä järjestettiin mm. kiertävän lääkärin, hammaslääkärin ja neuvolan vastaanottoja. Pirtissä on toimeenpantu "urakkaristiäisiä", jolloin kylällä harvoin vierailut pappi on kastanut useampia kylän lapsia samana päivänä. Talossa on harjoitettu myös kauppatoimintaa. Muun maatalouden ohella tilalla on harjoitettu poronkasvatusta ja maatilamatkailua.

Rakennuksen ulkonäkö on vuosien varrella muuttunut. 1950-luvulla rakennus kengitettiin ja siihen valettiin uudet betoniperustukset. 1960-luvulla rakennusta remontoitiin laajasti: ikkunat uusittiin, mutta alkuperäisiä ikkunoita säilyi kuistissa ja ullakolla, kaksi korkeaa kuistia yhdistettiin pitkäksi kuistiksi, pärekaton päälle laitettiin huopa, ja rakennus vuorilaudoitettiin ajan tyylin mukaisesti vaakaponttilaudalla ja maalattiin ruskean sävyin.

arviointi:

MRKY 2015: R, Ht, H

lähteet:

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Hirvasniemi**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-424-93-2

kylä/k.osa: Tannila

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1809-1863

ajoitusselite: asuinrakennus ja talli 1800-luvun alku, navetta 1900-luvun alku (purettu)

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Hirvasniemi on yksi alueen vanhoista mahtitiloista. Pihapiiri sijaitsee Porkanniemellä Siuruanjoen mutkassa. Pihapiiriin kuuluu asuinrakennus ja puojirakennus, pihan ulkopuolella rannassa on saunarakennus. Pihapiirin etelälaidalla sijainnut hirsirakenteinen navetta on purettu. Pihapiirissä edelleen jäljellä olevat rakennukset ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. Ne ovat edustavia esimerkkejä talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Maalaamattomat hirsirakennukset muodostavat eheän, hienosti säilyneen ja vanhoista ajoista kertovan kokonaisuuden. Hirvasniemellä on myös paikallishistoriallista arvoa, siellä on ollut mm. kauppa ja lauttaranta.

historia:

Hirvasniemen tila on yksi Tannilan vanhimmista tiloista. Tilan ensimmäiset rakennukset lienevät olleet peräisin 1700-luvulta. Asuinrakennuksena oli tuolloin savupirtti. Tämä rakennus purettiin ja tilalle rakennettiin 1800-luvun alussa nykyinen pirtti, joka myös oli alkujaan savupirtti.

Pihapiirissä sijaitseva puojirakennus, jossa oli talli, halkoliiteri ja piikainhuone, on rakennettu samoihin aikoihin kuin asuinrakennus. Nykyisin jo purettu navetta rakennettiin 1900-luvun alussa vanhemman, luultavasti alkuperäisen navetan paikalle. Rannassa oleva savusauna on luultavasti 1900-luvulta, samoin sen lähiesyydessä oleva aitta.

Pihapiirissä ja sen läheisyydessä on aikanaan ollut paljon rakennuksia, joita on aikojen kuluessa purettu pois. Tallia vastapäätä sijaitsi aikanaan kolmen huoneen rakennus, jossa toimi mm. kauppa 1900-luvun alussa. Keskellä pihaa oli uloslämpivä sauna. Pihapiirin ympäristöstä on purettu palvausrakennus, riisiä ja aittoja.

Tilasta on merkintöjä vuodelta 1823. Tällöin Hirvasniemessä pidettiin Ruotsin kruunun kärkeä, kun nimellä olleet neljä taloa olivat luvatta rakentaneet myllyn Hirvaskoskeen. Tila on elänyt maanviljelyksellä ja karjanhoidolla. Tilaan on kuulunut runsaasti niittyjä sydänmailla ja joitakin peltoalueita jokirannassa. Jokitörmällä sijaitseva talo oli helposti saavutettavissa, kun pääkulkuväylänä toimi joki. Hirvasniemessä oli kauppa ja lauttaranta. Talossa yöpyi usein savottalaisia ja tukkein uittajia. Hirvasniemessä asuttiin 1960-70-luvuille saakka.

arviointi:

MRKY 2015: R, Ht, H, S

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Metsola**
kunta: Oulu
kiinteistötunnus: 564-424-6-3
kylä/k.osa: Tannila
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
ajoituslitemäärä: 1919
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Metsolan pihapiiri sijaitsee Porkanniemellä Siuruanjoen varrella. Pihapiiriin kuuluu mansardikattoinen asuinrakennus ja pieni puojirakennus. Kookas asuinrakennus on valmistunut vuonna 1919 ja talousrakennus samoihin aikoihin. Rakennukset ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. Huvilamainen asuinrakennus poikkeaa perushahmoltaan paikallisesta talonpoikaisesta rakentamisperinteestä. Rakennuksessa on jugendin tyyli-aihteita. Pihapiiri on harvinainen, hyvin säilynyt esimerkki 1910-luvun lopun rakennusperinteestä.

historia:

Metsolan tilan maat on erotettu joen vastapuolella olevan Herralan tilan maista. Metsolan perustaja oli Hirvaan metsäkoulun johtaja, metsänhoitaja Sef Nordberg. Nordberg oli myös turpeen ja pajun tutkija ja valmisteli aiheesta lisensiaattityötä. Metsolan hän rakennutti asunnokseen eläkepäiviään varten vuonna 1919. Nordberg ei kuitenkaan ehtinyt asua rakennuksessa, hän menehtyi 56-vuotiaana.

Metsolan rakentamiseen tarvittavat hirret uitettiin Iijokea pitkin Ranualta saakka. Rakennus on arkkitehtuuriltaan paikallisesta rakennusperinteestä poikkeava. Sen on mahdollisesti suunnitellut työmaan valvojana toiminut oululainen rakennusmestari Karvonen. Valmistumisensa jälkeen rakennus jäi yhdeksäksitoista vuodeksi tyhjilleen. Nordbergin leski muutti taloon Rovaniemeltä vuonna 1939. Sota-aikana rakennuksessa asui evakoita, mm. 8-henkinen kauppiasperhe ja sairaanhoitajia. Vuonna 1954 rakennus myytiin Auto Klubille retkeilymajatoimintaa varten. Myöhemmin rakennus on toiminut loma-asuntona.

Pihapiiriin kuuluva aittarakennus jäi aikanaan keskeneräiseksi, mutta rakennettiin myöhemmin loppuun. Rakennusta vastapäätä sijaitsi pitkä navettarakennus, jossa pidettiin sota-aikana ja 1950-luvulla lehmiä. Auto Klubin toiminnan aikana navetta purettiin ja sen hirsistä rakennettiin saunarakennuksia rantaan. Päärakennuksen luoteispuolella sijaitsi pihapiiriä rajaava saunarakennus, jonka hirsikehikko myytiin myöhemmin omakotitaloksi.

Pihapiiri on vielä 1990-luvulla ollut puutarhamainen kokonaisuus. Siellä on ollut mm. vanhoja metsänhoitajia Nordbergin istuttamia korkeita lehtikuusia, sembramäntyjä, kuusaita sekä pihan puolella kookas raita. Osa näistä puista on kaadettu pihan kunnostustöiden yhteydessä.

arviointi:

MRKY 2015: R, H, Ht, S

lähteet:

Yli-lin rakennusinventointi. Osa I Siuruanjoki- ja Iijokivarsi. Yli-lin kunta, Ympäristötaito Oy, 1998

kohteen nimi: **Tannilan hautausmaa**

kunta: Oulu

kiinteistötunnus: 564-424-2-1/2-8/2-27

kylä/k.osa: Tannila

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: 1809-1863

ajoitusselite: 1809

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Tannilan hautausmaa on historiallinen yli 200 vuotta vanha hautapaikka. Se on lin seudun vanhin hautausmaa. Hautausmaan vanha osa on säilynyt koskemattomana vanhoine hautoineen ja polkuineen.

Tannilan hautausmaa sijaitsee Siuruanjoen Porkanniemessä korkeussuhteiltaan vaihtelevalla Matkavaaran kankaalla, jota ympäröi lounaassa, pohjoisessa ja koillisessa Matkasuo. Hautausmaalta avautuu kauniita näkymiä ympäröiville soille.

Hautausmaan vanhin osa sijaitsee rinteen pohjois- ja koillissivuilla, aivan suon laidalla. Vanhan osan hautapaikat sijaitsevat maastossa vapaasti. 1800-luvun loppupuolelta on säilynyt muutamia hautamerkkejä, joissa päivämäärät ovat yhä luettavissa. 1900-luvun alkuvuosilta on säilynyt useita hautamerkkejä. Useat puiset hautamerkit ovat kuitenkin lahonneet ja ne on siirretty pois hautapaikoilta. Vanhimmat säilyneet hautamerkit ovat joko puisia paaseja tai rautaisia ristejä.

1920-luvulla tehty laajennusalue kuuluu vielä hautausmaan vanhimpaan osaan. Hautapaikkojen sijoittelu on tälläkin alueella vapaamuotoista. 1920-luvulta on säilynyt runsaasti hautamerkkejä: taottuja koristeellisia ristejä, pieniä kivipaaseja ja vaatimattomia puutauluja ja -ristejä. Hautausmaan vanhassa osassa on myös paljon ohuesta pellistä tehtyjä siron ristin varressa olevia hautamerkkejä, joista kaikista merkinnät ovat ruostuneet pois. Nämä ovat 1930-luvun nälkävuosina menehtyneiden joukkohautoja, joihin maaseppä on takonut hautamerkit.

Uudessa osassa hautapaikat on mm. tilan säästämiseksi asetettu järjestelmällisiin riveihin kapeiden polkujen varsille. Hautausmaalle on varattu laajennusalue Matkavaaran eteläpuolelta.

Valtapuuna alueella on mänty. Kuusia kasvaa maaston alimmilla kohdilla suon reunalla. Alueella on myös joitakin koivuja ja pihlajia. Pohjakasvillisuus muodostuu sammalista, jäkälistä ja matalista varvuista.

historia:

Lin pitäjänkokouksessa vuonna 1809 talollinen Tapani Koppelo anoi lupaa hautausmaan perustamiselle Matkavaaran mäelle, Siuruanjoessa olevalle niemelle. Ruumiiden kuljettaminen kylästä lin kirkolle oli hankalaa kesäisin, varsinkin kulkutautien riehussa. Senaatin luvalla Matkavaaraan perustettu hautausmaa vihittiin käyttöön vuonna 1810.

Hautausmaan vanhin osa on 4400 m² laajuinen (Kalmisto RN:O 2:8). Vuonna 1922 hautausmaata laajennettiin valtioneuvoston päätöksellä 10 000 m² (Hautausmaa RN:O 2:1). Tämän jälkeen hautausmaata on vielä laajennettu kahdella lisätontilla sekä parkkipaikka-alueella.

Hautausmaalle tuotiin aikoinaan vainajia aina Oijärveltä saakka. Maantie Oijärveltä Yli-lihin rakennettiin 1840-

luvulla. Siihen saakka vanha reitti Oijärveltä hautausmaalle kulki Matkasuon yli pitkospuita pitkin Siuruanjokivarteen. Siuruanjokea myöten noustiin veneellä, ja nykyisen maantien itäpuolelta lähti tie osittain pitkospuita pitkin soiden yli Oijärvelle. Vainajia ei tuohon aikaan haudattu lainkaan talvisin. Ruumiit tuotiin hevosilla kestävämpää talvitietä pitkin ruumishuoneelle odottamaan hautausta.

Vanhalla hautausmaalla sijainnut hirsinen ruumishuone purettiin 1950-luvulla. Nykyisin hautausmaalla on pieni lautarakenteinen ruumishuone. 1960-luvulla hautausmaan yhteyteen suunniteltiin omaa siunauskappelia, mutta hanketta ei ole toteutettu.

arviointi:

MRKY 2015: H, Ht, M, S, I